

A MAGYAR
KODÁLY
TÁRSASÁG
HÍREI

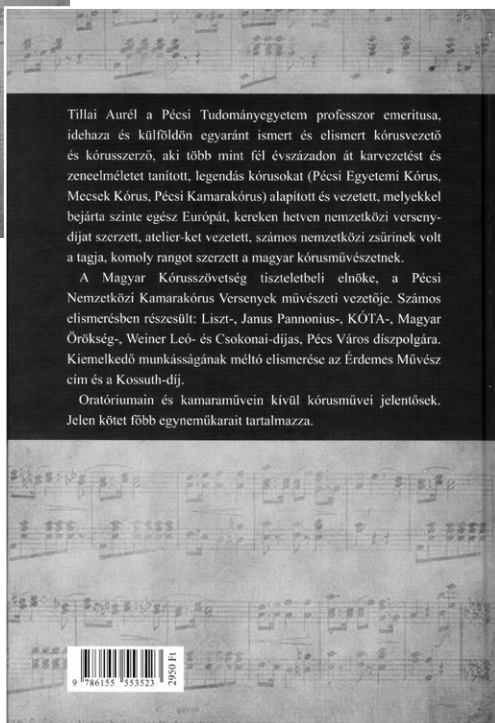
XL. évfolyam

2019/4

Megjelent

A Pro Pannonia
Kiadói Alapítvány
kiadásában
Pécs, 2019

Tillai Aurél a Pécsi Tudományegyetem professzor emeritusa, idehaza és külföldön egyaránt ismert és elismert kórusvezető és kóruszerző, aki több mint fél évszázadon át karvezetést és zeneelméletet tanított, legendás kórusokat (Pécsi Egyetemi Kórus, Mecsek Kórus, Pécsi Kamarakórus) alapított és vezetett, melyekkel bejárta szinte egész Európát, kereken hetven nemzetközi versenydíjat szerzett, atelier-ket vezetett, számos nemzetközi zsűrinek volt a tagja, komoly rangot szerzett a magyar kórusművészetnek.

A Magyar Kóruszövetség tiszteletbeli elnöke, a Pécsi Nemzetközi Kamarakórus Versenyek művészeti vezetője. Számos elismerésben részesült: Liszt-, Janus Pannonius-, KÖTA-, Magyar Örökség-, Weiner Leó- és Csokonai-díjas, Pécs Város díszpolgára. Kiemelkedő munkásságának méltó elismerése az Erdemes Művész cím és a Kossuth-díj.

Oratóriumain és kamaraművein kívül kórusművei jelentősek. Jelen kötet főbb egyzeneműkarait tartalmazza.

A
MAGYAR
KODÁLY TÁRSASÁG
HÍREI

SZERKESZTI:
MÁRKUSNÉ NATTER-NÁD KLÁRA

XL. évfolyam – 2019/4
december

TARTALOM

Bárdos Tanár Úr – <i>Márkusné Natter-Nád Klára</i>	4
Konferencia Bárdos Lajos születésének 120. évfordulójára a Pesti Vigadóban. „Életet az Énekbe” – <i>Kovács Mária</i>	14
Bárdos 120 – Zeneakadémiai hangverseny – <i>Köteles György</i>	16
Ünnepi beszéd – <i>Sapszon Ferenc</i>	20
Koszorúzás Bárdos Lajos lakóházánál – <i>Brückner Huba</i>	23
Szokolay Sándorra emlékeztünk – <i>Pálinkásné Kócsó Mária</i>	25
A Zene Világnapján 2019 – <i>Köteles György</i>	28
Pongrácz Zoltán népzene gyűjtése – <i>Tari Lujza</i>	31
Mohos Nagy Éva interjú – <i>Sipos László</i>	34
Elismerések a művészetoktatásban, Igaliné Büttner Hedvig, Kertész Lajos – <i>Magyar Művészeti Akadémia</i>	36
Kiállítás Baján – Katanics Mária életútja – <i>Mohay Péter</i>	39
Ünnepi beszéd – <i>Kollár Éva</i>	42
Könyvbemutató – Katanics Mária: Válogatás Kodály kórusműveiből . . .	47
Ajánlás – <i>Mindszenty Zsuzsánna</i>	47
Találkozások Katanics Móriával – <i>Márkusné Natter-Nád Klára</i>	50
Kodály szellemi öröksége – <i>Óri Csilla</i>	53
MEGEMLEKEZÉSEK	
Epilógus egy nekrológhoz – <i>Szőnyi Erzsébet</i>	57
Emlékezés Hambalkó Editre – <i>Dominkó István</i>	58
Alföldyné Dobozi Eszter – <i>Balogné Papp Boglárka</i>	61
KITEKINTÉS	
A Lavotta Zenekar hangversenyei a Kárpát-medencében – <i>Dombóvári János</i>	64
Budapesti Óvodapedagógusok II. Kórustalálkozója – <i>Márkusné Natter-Nád Klára</i>	71

A címodalt Borsos Miklós alkotásával Szántó Tibor tervezte

A kiadványt Dobó Nándor tervezte

Kiadja a Magyar Kodály Társaság

Felelős kiadó: a Magyar Kodály Társaság elnöke

Adószámunk: 19040437-1-42

ISSN 0230-3639

Nyomda: László és Társa Bt.

Felelős vezető: László András

Kiadványunk támogatói

Nemzeti Kulturális Alap

EMBERI ERŐFORRÁSOK
MINISZTERIUMA

MAGYAR MŰVÉSZETI
AKADÉMIA

Kodály Zoltán

Varga Győző grafikája

A bekeretezett képet a budapesti
Óvodapedagógusok II. Kórustalálkozó emlékére,
a közreműködők ajándékként kapták 2019. október 25-én

BÁRDOS TANÁR ÚR

Emlékezés születésének

120-ik évfordulója alkalmából

Bárdos Lajos a 19-ik század utolsó évében, 1899 október 1-jén született, és 1986. november 18-án hunyt el. Élete és életműve meghatározója a 20-ik század magyar zenei életének. Ebben az esztendőben ünnepelhetjük születésének 120. évfordulóját, melyre országsszerte, konferenciák és hangversenyek rendezésével emlékeztek.

2019-ben a legelső megemlékezést május 10-12-én tartották
A Magyar Kórusok, Zenekarok és Népzenei Együttesek Szövetsége
a KÓTA rendezésében, színhelye

Ajka – Magyarpolány

XXVII Éneklő Ifjúság Szakmai Napok

Az ott tartott előadás változatát szeretném e lap hasábjain az írott szó erejével rögzíteni, rámutatni életére, egyéniségére, munkásságára. Apró mozaikokból összeállítva táruljon az olvasó elé Bárdos Lajos színes élete. Amint az *Mátyás János* 1996-ban megjelent Dokumentum gyűjteményében a címben is megjelenik: „Hány színe van az életnek?” Bárdos Lajos ott rögzített szavait idézve: „...nem válogattam az élet színeiben – csak 'ízeiből' választottam; minőségeit kerestem.”

Jómagam 71 éve találkoztam először Bárdos Lajossal, amikor a Ze-neakadémia első emeleti 2-es termében, a Középiszkolai Ének-zenetaná-roknak és Egyházkarnagy képzősöknek összhangzattant tanított. Ő volt a TANÁR ÚR csupa nagybetűvel, akit rajongásig szerettek növendékei.

Osztálytalálkozó 1948-ban
Kertész Gyula, Kodály Zoltán, Engel Iván, Serly Tibor, Leiber Mátyás, Szelényi István,
Ádám Jenő, Bárdos Lajos, Szigeti Mihály, Kerényi György

Kodály tanítványaival

Bárdos Lajos a Zeneakadémián Kodály Zoltán zeneszerzői osztályába járt – és saját szavait idézve: „*ez négy feledhetetlen év volt! ... Élete nagy szerencséjének tartotta... és amit mindig kiemelt az a népdalok megismerése, ami valóban életre szóló élményt jelentett számára, és minden megnyilatkozásában érvényre jutott.*

Már 1921 nyarán így nyilatkozott: „*Első zeneakadémiai évem már mögöttem volt. Akkoriban ismerkedtünk meg a népdallal, mint rendkívüli hatású újdonsággal. A feledhetetlen bakonybéli táborozáson kezdtem tanítani a magyar népdalokat. Tudtommal ez volt az első eset, hogy fővárosi diákok ajkára kerültek falvaink szépséges dallamai*”

Pályakezdését az énektanítás és a kórusmunka jelentette. Egykori iskolájában az I. kerületi Werbőczy Gimnáziumában – ahol a cserkész mozgalomban már serdülő korától részt vett – kapott énektanári állást, és a Városmajori templom Cecilia kórusának karnagyi feladatait vállalta el. Ekkor kezdte komponálni műveit egyrészt kórusa számára, másrészt a cserkészlet összefüggései adtak lehetőséget kisebb művek megírására, előadására. Így született első műve, a *Kis kece lányom* dallamára Márkus Miklós szövegével (aki iskolatársa, és élete végéig barátja volt) – a ma már világszerte, több nyelvre lefordított – egyik legismertebb kórusműve a „*Táborútnél – Szellő zúg távol*”.

1928-ban Harmath Artúr – az Egyházi zene tanszak megalapítója – hívta meg az ifjú Bárdost a Zeneművészeti Főiskolára, az Egyházkarnagy képző és a Középiszkolai Ének-zenetanárképző tanszakra. 1949-ben megszüntették az egyházzenei tanszakot és évekig távol tartották Bárdost a hivatalos zenepedagógus képzéstől. Több támadásnak volt akkoriban kitéve. Ám a két évvel később megalakult Zenetudományi tanszakon (éppen Kodály Zoltán javaslatára) már ismét a zeneelmélet elismert professzora lehetett.

Gazdag és színes életútjának rendben felsoroljuk egy-egy irányát – az *első írott* népdal gyűjteménytől, az *utolsó* könyvig – ami éppen a népdal jegyében jelent meg.

Tanár, és zenetudós, 40 éven át volt a Zeneakadémia (Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem) kiemelkedő tanáregyenlősége, tantárgyak létrehozója. 14 tantárgyat tanított. Az általa oktatott tantárgyak egy részének tartalmát maga dolgozta ki. *Muzikológiai* munkásságának kiteljesedését a Zenetudományi tanszakon végzett munkája jelentette. Több évtizedes zeneelméleti, stílusismereti kutatásainak eredményeit végső formába öntve kötetekben jelentette meg. (Nemrég jelent meg a Zenetudományi tanszak egyik volt növendékének – ma elismert zenetörténész visszaemlékezéseiben – Bárdos Lajosról való nyilatkozata: „*a legszeniálisabb koponya volt és tanulni is rengeteget lehetett tőle.*” –)

Bárdos Lajos **Kossuth-díjas zeneszerző, Érdemes és Kiváló** művész és további számos több díj tulajdonosa. A komponálást ifjúkorában kezdte, ám zeneszerzői munkássága hamar áthangolódott a kórusmuzsikára

– így nyilatkozott egy interjúban: „*magam komponálgattam műveket a kórusom részére...*Itt tanultam bele abba, mi az énekszerű.” Ezzel adta meg saját maga a választ, az egyik alapvető okát művei elterjedésének. A **több mint 800 művet** komponáló szerző egyházi és világi művei között gazdag választékot talál minden korosztály, különböző színvonalon éneklő kórusa. Mély érzelmű egyházi művei, költők verseire írott csodálatos gazdagságot bemutató kórusai mellett, a magyar népdal ízét, hangulatát, humorát varázsolta népdalfeldolgozásaiba.

Bárdos Lajos **zeneszerzői munkássága és szervező készsége** egyesült amikor a megjelent kórusművek kiadására **1930-ban megalapította Kertész Gyulával – a Magyar Kórus Kiadót** – Igen nagy jelentősége volt annak, hogy a nagyszámban megjelent új kórusművek, egyszerű és praktikus terjesztés segítségével országosan elterjedhettek és ismertté váltak. Olcsón juthatott bárki kottához, könyvhöz. Az 1950-ben bekövetkezett államosításig már 5 folyóiratot adtak ki. Naponta kapott 8-10 levelet, tanácsért, kottáért, zenei probléma megoldásáért az ország minden részéről tanácsért fordultak hozzá. Mindenkinnek válaszolt (a családban az ország levelező tagjának nevezték).

A nagyszámban megjelent új kórusművek szinte kínálták egy nagy hangversenyen való bemutatkozást. 1934-ben megrendezték az első Éneklő Ifjúság hangversenyt Budapesten a Zeneakadémián, 14 iskola énekkarának részvételével. – Családi fáma szerint közismert, hogy kedves felesége, *Waliczky Irén* javasolta: „ha már ennyi kórusmű megjelent jó lenne előadni”. Ott hangzott fel először Gebhardi Kánonja, *Kerényi György* magyar szövegével. A hangverseny nagy sikerének a híre futótűzként terjedt el, sorra bekapcsolódtak a vidéki városok, mindenütt nagy létszámú, kiemelkedő sikerű Éneklő Ifjúság hangversenyeket tartva. Látjuk, tapasztaljuk, hogy ennek napjainkig nagyható, országosan élő hagyománya van.

Karnagyi munkája kiemelkedő jelentőségű volt. A Cecilia kórus vezetése mellett felkérték a Palestrina Kórus vezetésére. A 30-as években nagy sikerrel szerepeltek itthon és külföldön is. Jelentős kórusművek és oratóriumok hazai ősbemutatója fűződik nevéhez. – A krónika kiemelkedő jelentőségű eseményként tartja nyilván Stravinsky Zsoltárszimfóniájának 1932-es magyarországi bemutatóját. – A nehezen készülő mű előadásának kirobbanó sikere utat nyitott a 20-ik század zenéje felé. – A két kórus, Cecilia és Palestrina egyesítésével született a Budapesti Kórus, – mely napjainkig az élvonalban van – ennek volt karnagya Bárdos Lajos 1942-től 1947-ig.

Az első *egyházi karnagyi* tevékenységének színhelyét a Városmajori templom karnagyi munkáját a Mátyás templom követte, ahol 1942-től 1962-ig volt töretlenül – mondhatjuk a legnehezebb politikai időszakban is – a példamutató zenei vezető, *regens chori* Bárdos Lajos.

Bár egészségi okokból a vezénylest abba kellett hagynia, de élete vé-

gégig, gyakori előadásokkal, tanácsaival erősítette énektanárok, karnagyok zenei tudását, fejlődését. Egész életén át pedagógusi tevékenységet folytatott, s kórusszakemberként nemcsak saját együtteseit, hanem az egész országos kórusmozgalmat személyes ügynek tekintette.

A zeneszerző jelentősnek tartotta a karnagyai tevékenységet, mint a zenei kifejezés legmagasabb fokát. Bárdos Lajos műveit egyre több karmester vezette műsorára, és egyúttal igényelték személyes útmutatását. És ennek Ő – mint karnagy, zeneszerző, pedagógus – mindenkor megfelelt, minden meghívásnak eleget tett. Az ország minden nagyobb városában,

mondhatjuk az ország minden szegletében megvalósult Éneklő Ifjúság hangversenyek szinte mindegyikén részt vett. Eleinte gyakran Kodály Zoltán, Tóth Aladár társaságában. Ez utóbbi nyilatkozott úgy 1935-ben: „Bárdos munkaköre ma már kiterjed az egész országra.” – És ez így maradt élete végéig. – mint egyik legfőbb jellemzője. De személyesen is bárhová elment ahová hívták próbára, hangversenyre. Napjainkig sok kórusvezető emlékezik ezekre az eseményekre.

Győri Zenei Nevelési Konferencia 1968-ban

A tanuló évektől kezdve vallotta Kodály Zoltán zenei nevelési koncepcióját, az énekközpontú, zenei írás-olvasást szorgalmazó pedagógiát, különösen bízva abban, hogy ez a kóruséneklésre a kórusmozgalom fejlődésére is jótékony hatással lesz. – Bárdos Lajos már a 30-as években részt vett a Magyar Dalosszövetség vezetésében, a Cecilia Egyesületben, majd a 40-es években a Bartók Béla Szövetség Művészeti bizottságának vezetője volt. A Magyar Kórusok és Zenekarok Szövetségének, a KÓTA előd szervezeténél is aktív szerepet vállalt, és büszkén valljuk, hogy annak tiszteletbeli örökös tagja.

Bárdos Lajos életében nagyon sokat tett a magyar zenei élet, a magyar kórusélet fejlődéséért, az utókor meghálálja megemlékezéseivel. Tanítványai, tisztelői és a Bárdos család már az azt követő esztendőben 1987-ben megalakították a **Bárdos Lajos Társaságot**, feladatul vállalva tevékenységének megismertetését, tovább éltetését. Jelentős szervezési munkát vállalt az egykori tanítvány Póczonyi Mária, hangversenyek, rendezvények szervezésével.

Iskolák, kórusok, társaságok vették fel Bárdos nevét, hogy fenntartsák emlékét és a zeneszerző műveinek eleven jelenlétét. Jelentős esemény volt, 1989-ben hogy három iskola felvette Bárdos Lajos nevét. Tavasszal Dunakeszi Általános iskolájában Szakáll Lászlóné igazgató-énektanár

vezetésével tartottak névadó ünnepséget. – 1989 őszén Budapesten a XI. kerületben a Baranyai úti általános iskola *Csetényi Mária és Békés Gyönyi* énektanárok – majd ugyanabban az év novemberében *Török Atilláné* énektanár kezdeményezésére Tapolca 1-es számú Általános Iskolája vette fel ünnepélyes keretek a zeneszerző nevét.

Folytatódott a Bárdos névfelvétel sorozata a 90-es években az ország különböző részében. Ezek nagyon jó iskolák voltak, hiszen azokban az évtizedekben alakultak és éltek virágkorát a kiváló magyar énekkortárral rendelkező Ének-zene tagozatos általános iskolák. Mindegyik remek kórusral is rendelkezett. A Bárdos Iskolák tudtak egymásról, jó kapcsolatot tartottak jó hangulatú, színvonalas „Országos” találkozókát szerveztek. Sajnos az iskolák átszervezése, hangsúly eltolódások, az énekkortárral visszafojtottsága a találkozók lehetőségét az utóbbi években lecsökkentette, – de nem szüntette meg!

A megemlékezéseknek állandó hagyománya alakult ki. A Bárdos Társaság évente 3-4 hangversenyt szervez (leggyakrabban a Régi Zeneakadémia dísztermében) neves Kórusok közreműködésével, Bárdos művek és a zenetörténet egykori – és jelenkori kórusműveinek előadásával. A műsorvezetését a Társaság titkára *Lukin László*, majd őt követve *Márkusné Natter-Nád Klára* vállalta.

Bárdos Társaság hangversenye a Régi Zeneakadémia dísztermében.

A jubileumi esztendő alkalmával a KÓTA és a Bárdos Társaság közös rendezésében tartják a hangversenyt. (Születés 115-ik, Bartók – Bárdos jubileumi évforduló, és a 120. évforduló alkalmával a Zeneakadémia Solti termében)

Bárdos Lajos születésének napján, minden év október 1-jén megemlékezést tart a Margit kőrúton az egykori lakóházban, egy-egy ifjúsági

kórus szereplésével, amit a ház falán lévő Emléktábla koszorúzása és közös éneklés fejez be.

Több KÓRUS is felvette Bárdos nevét, elsőként *Szesztay Zsolt* – alakította meg – a világhírt elérte – *Bárdos Lajos Leánykari Debrecenben* (1975-ben). Bárdos halálát követően vette fel a Leánykar, a zeneszerző nevét.

A Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskola Debreceni tagozatában Szesztay Zsolt Szolfézs-zeneelmélet Tanszék vezetőjének kezdeményezésére 1985-ben került először megrendezésre egy háromnapos zenei tanácskozás. – Az országos tanácskozás pedig 1988 óta **Debreceni Bárdos Szimpózium** néven működik, immáron több mint 30 éve.

Említésre méltó, igazi hagyományörző együttes a 60 évvel ezelőtt alakult *Tatabányai Bányász Énekkar*, vezetőjüknek az ifjú *Ugrin Gábor* karnagyot kérték fel. Segítői *Murányi Ferenc* és *Lőrinczy Margit* voltak, ez utóbbi 1994-től a karnagy. Abban az évben szűnt meg a Bányász Énekkar és akkor döntöttek úgy, hogy a család hozzájárulásával felveszik Bárdos Lajos nevét. A kórusban nevelődött és elődeinek méltó utódja *Szeimann Zsuzsanna* karnagy, aki sok szép sikert ér el a *Bárdos Lajos Vegyeskar* élén.

A Bárdos Társasággal egyidőben alakult *Kempelen Tünde* szervezésével a „**Bárdos Lajos Zenei Hetek**”. Évente (tavasz kezdetén) nagyszabású kórus hangversenyeket rendeznek országszerte és határainkon túl. Különös jelentősége, hogy az országos jellegű koncepciót Bárdos Tanár Úr 1977 óta személyes jelenlétével támogatja. A minden esztendőben kiadott műsorfüzetük részletes tájékoztatást nyújt. Az immáron 43 éve működő Zenei Heteken több mint ötszáz ezer dalos énekelt.

Az emlékek megőrzésére megalakult a Bárdos család összefogásából a Bárdos Múzeum. Az egykori lakóházban a Budapest II. kerületében Margit krt. 64/B -ben a szépen berendezett látogatható Múzeum vezetője, igazgatója *Brücknerné Bárdos Ágota*.

Szóljunk még a családról, említsük meg a családapát. A Zeneszerző fia *Daróci Bárdos Tamás* emlékezéséből szeretnék idézni: „*11 gyereknek tudott olyan apja lenni, akihez bármikor, bármilyen problémával fordulni lehetett. Csodálatos nevelő volt, nem volt szüksége testi fenyítésre. Úgy tudott abszolút tekintély maradni valamennyiünk előtt, hogy soha nem volt körülötte rossz hangulat, gyűjtötte és ontotta a humort. Szigorát soha nem éreztük tehernek, igyekeztünk igényességének megfelelni. Semminek nem tudott jobban örülni mint amikor másnak örömet tudott szerezni.*”

Bárdos Lajos halálának 30-ik évfordulója alkalmára készült el Bárdos

Lajos életéről szóló könyv *Egyenes úton* címmel, Dr. Brückner Huba írása. (1917-ben jelent meg) Ő a „legkisebb Bárdos lány” Ágota férje. – Szerecsés aki kézbe fogja és olvassa a könyvet, mert részletes és abszolút autentikus forrásból ismeri meg Bárdos Lajos életét munkásságát.

A *Múzeum anyagában* a rengeteg könyv, irat alapvető dokumentumok között, azonban még nagyon sok kézirat alussza csipkerózsika álmát. Ennek élő példája, hogy a 2014. október 4-iki szerzői hangversenyen, két szinte elfeledett mű került előadásra – *Nagy Márta* zongoraművésznő és *Sapszon Ferenc* karnagy kutató munkájának eredményeként: *Népdalszvit zongorára* – keletkezési éve 1926. valamint az 1954-ben komponált: *Somogyi kalászkok- népdalszvit, népi zenekarra és vegyeskarra*.

Ennek az előadására került sor születésének 115. évfordulója tiszteletére a KÖTA és a Bárdos Társaság közös rendezésében a Budai Ciszter Gimnáziumban.

Visszatérve a *népdal iránti olthatatlan szeretetre* vessük emlékeztünkbe, hogy *első gyűjteménye* az 1929-ben megjelent *101 magyar népdal*, volt Kodály Zoltán előszavával. A számára felejthetetlen cserkész táborok emléket idézi föl és azt a praktikus szándékot, hogy e kis zsebkönyv mindenkor fölédzhesse a szép dallamokat és bármikor újra megtanulhatóvá tegye. Jelentőségét bizonyítja, hogy azóta már mintegy 10 kiadást megért, az utóbbi években *Ivasivka Mátyás* karnagy, zenetanár szerkesztésében, mintául és például szolgál napjainkig.

A nyilvános szerepléseken túl íráskészsége, a mondanivaló *szavakba formálása, könyvek, kötetek formájában maradó emlékét hagyott az utókorra*. A teljesség igénye nélkül megemlítünk az 1961–és 1976 között megjelent könyvei közül néhányat: *Modális harmóniak*; *Harminc írás*; *Tíz újabb írás*; *Liszt Ferenc a jövő zenésze*; *Zenei prozódia*; *Bartók – dallamok és a népzene*; *Kodály zenéje és a lokrikum*. – De már ezeket megelőzőleg is jelentek meg tankönyvei és gyűjteményei.

Kórusművei kezdetben a Magyar Kórusnál jelentek meg, majd annak államosítását követően a Zeneműkiadónál. Legutóbb a Nyolc kötetes *Musica Sacra* sorozat, Bárdos Lajos egyházi kórusművei az Editio Musica kiadásában jelent meg.

Az életmű befejezéseként szeretném megemlíteni Bárdos Lajos *legutolsó* – posztumusként – megjelent könyvét az: „Írások népzeneinkről”.

A könyv megvalósulásának előzménye, hosszú évtizedekre nyúlik vissza, ugyanis Bárdos Tanár úr szívesen adta közre észrevételeit, tapasztalatait azon nyomban kisebb cikkek formájában. Ezt már 1931-ben megkezdte a saját szerkesztésű *Magyar Kórus*, valamint: *Énekszó*; *Éneklő ifjúság*; *Zenei Szemle*; *Zenepedagógia*, című folyóiratokban. Ám ezeket a Kiadó államosításával egyidőben megszüntették. Jó néhány évtizednek kellett elmúlnia, hogy a Tanár Úr cikkei újra megjelenjenek részben a *Parlandó* és nagyrészt az *Ének-Zene Tanítása* c. módszertani folyóiratokban. Ez utóbbi a Pedagógiai Intézet és a Tankönyvkiadó közös

kiadványa volt. A kéthavonta megjelenő lap szinte minden számában volt Bárdos Lajosnak egy-egy írása.

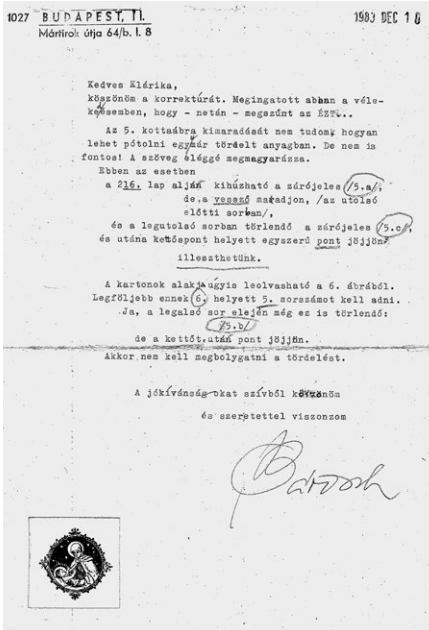
Az 1980-as évek derekán miniatűr írásokban közreadta népdalelemzéseit. A témával való foglalkozás elkerülhetetlen volt számára, Ő élményszerű részese volt a népdalok fokozatos gyűjtemény- növekedésnek és a népi dallamokat Ő maga zeneműveinek dallamkincsébe vonta. A hagyomány alapján munkálkodott egy új nemzeti kóruskultúra megteremtésén. Am folytonosan tapasztalnia kellett, hogy a népdalra vonatkozó elméleti ismeretek általánosságban mennyire hiányosak és a tankönyvek szűkre szabott tájékoztatási lehetőségein túl nincs irodalma népdalaink elemző megközelítésének. – Így ebben a formában vált lehetővé, hogy a legnagyobb felkészültségű szakember – kis adagokban, széles rétegek számára adhassa közre a legalapvetőbb útbaigazításokat, legérthetőbben, gyakran humorral átszőve.

Végül engedjenek meg egy kiegészítést személyes élménnyel.

Különösen nevezetes volt az 1978 és 1979-ben megjelent számokban a **Morgolódások c.** sorozat. Tíz írásban tette közzé aktuális észrevételeit, részben a karvezetők munkájával részben a művek elemzésével, interpretálásával foglalkozva. Az azt követő években is folyamatosan küldte kisebb írásait a Kiadóba.

1974-től voltam szerkesztője **Az Ének-Zene Tanítása c. Módszertani folyóiratnak.** Jómagam e hosszú évek alatt, állandó kapcsolatban voltam

a Tanár Úrral, hiszen akkor még nem e-mailen dolgoztunk, hanem közvetlenül kaptam kézhez a kéziratot. Megszerkesztettem, lektorálásra visszaadtam és úgy mehetett

Kedves Klárka,
mindent köszönök.

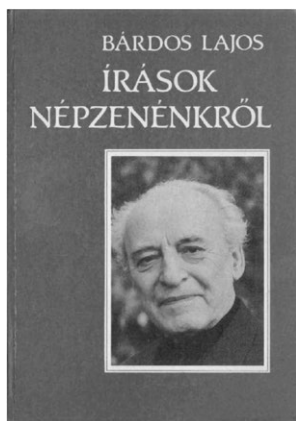
Mindig mindent olyan gyorsan és nagyzezerően
tud intézni! Hogy lehetne ezt másokra, főleg a
hivatalokra is átplántálni?...

Hálával, szeretettel

a nyomdába, így többször átment a kezemen, nagyon jól megismerhettem Tanár Úr valamennyi írását.

A Módszertani folyóirat 1980-1985 között évente megjelenő 6 száma között Bárdos Lajosnak 24 cikke jelent meg. A legutolsó az 1985/2-ben megjelent *Organika XI.* elemzése, és melyik népdalt választotta ehhez példaként? Mint mindent, tudatosan tett, – mire gondolt? – *Lement a nap a maga járásán...* – (Írások Népzeneinkről, Tankönyvkiadó, Budapest 1988. 149-151.o.)

1986 kora tavaszán kezdtem kérlelni-biztatni Tanár Urat, hogy jó lenne e sok írást könyv formájában közreadni. – Nagy kedvvel vállalta, és szeptemberben „*Írások népzeneinkről*” címmel átadta a könyv kéziratát. Október végén aláírásával hitelesítette a szerződést, amely a Kiadó és Szerző között megkötött. A szerkesztés közben híven követtük a Tanár Úr szándékát és kívánságait.

A borítólapon fotóját Daróci Bárdos Tamás készítette. Úgy nyilatkozott róla, hogy ez a legjobb fényképe Edesapjáról

Bárdos Lajos 1986 novemberében tette le kezéből örökre a tollat. A könyv, úgy jelent meg ahogy azt értő és gondos figyelmességgel megtervezte.

Az 1988-ban megjelent könyv egyik recenziójából, *Berlász Melinda* írását idézem:

„E remekművű kis népdalelemzések Bárdos sokoldalú pályájának mintegy *summa vitae-i*. Félévszázados ismeret, élmény és átadási tapasztalat rejlik minden gondolata mögött.”

(Hungarológiai Értesítő XII. évf. 1990-93.)

Múlnak az évek, Új generációk nőnek fel, egyre kevesebben vagyunk akik személyesen ismerhettük, közvetlen kapcsolatban lehetünk e nagy tudású kiváló tanáregyéniséggel, zeneszerzővel. Miénk a feladat, miénk a felelősség azért, hogy az emlékeket továbbadjuk, nem feledve Bárdos Lajos szavait:

„Az ének szebbé teszi életünket.”

Márkusné Natter-Nád Klára

Az Éneklő Ifjúság Ünnepi hangversenyét Magyarpolányban, a Szent László templomban

május 11-én, 18 órakor tartották
a hangversenyen fellépő kórusok és karnagyok:

Magyarpolány Hangja Vegyeskórus,
Gröberné Adorján Renáta
Ajakai Pedagógus Női Kar,
Petheő Balázsmé és Cserhádi Zsuzsa
Keszthelyi Helikon Kórus,
Kendeh Gusztávné
Tatabányai Bárdos Lajos Vegyeskar,
Szeimann Zsuzsanna

FOTÓK: PÁSZTI KÁROLY

Az Összkar előadásában hangzott fel Kendeh Gusztávné vezényletével
Bárdos Lajos – Márkus Miklós: Tábortűznél

Konferencia Bárdos Lajos születésének 120 évfordulójára

„ÉLETET AZ ÉNEKBE!”

A Magyar Művészeti Akadémia a Pesti Vigadó Makovecz-termében
2019. szeptember 19. rendezett Emlékkonferenciát
Bárdos Lajos születésének 120. évfordulója alkalmából

Az Emlékülést *Dr. Fehér Anikó*, a MMA Művészetelméleti és Módszertani Kutatóintézetének tudományos főmunkatársa vezette és ő írta a konferenciára készült programfüzet előszavát is.

A nap folyamán 9 tartalmas előadást hallottunk, amelyek mindegyike más-más szempontból világított rá Bárdos Lajos életművére.

Először **Brückner Huba** állt a közönség elé, hogy összefoglalja Bárdos Lajos életéről „Egyenes úton” c. könyvében kifejtett gondolatait. Brückner Huba a Fulbright Commission alapító igazgatója, a BME-n professor emeritus és nem utolsó sorban *Bárdos Ágota* férje. Így aztán közelről tanulmányozhatta Bárdos Lajos életművét, és életrajzát igazán méltó könyvalakban írta meg. Az erről tartott előadásban személyes élményeket is felvillantott.

B. Horváth Andrea karnagy, zenepedagógus, az Andor Ilona Baráti Társaság Kodály-kórusának alapító tagja és elnöke, a Kodály-kórus karnagya „Az ének szebbé teszi az életet, az éneklők másokét is” – Az éneklő ifjúság címmel a Kodály-tanítvány Bárdos Lajos éneklő közösségeket teremtő munkásságát mutatta be a Magyar Kórus Lap- és Zeneműkiadón, az „Énekszó” folyóiraton és az „Éneklő Ifjúság” mozgalmon keresztül.

Döbrössy János, az ELTE Tanító- és Óvóképző Karának tanszékvezető egyetemi docense „Hogyan vihetünk életet az énekbe?” címmel Bárdos Lajos és testvére, Deák-Bárdos György életének párhuzamaival és eltéréseivel ismertetett meg bennünket.

Kollár Éva karnagy, a MMA rendes tagja és a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem habilitált tanszékvezető egyetemi tanára négy Bárdos-mű betanításának azon epizódját idézte, amikor a Monteverdi Kórossal Bárdos Lajos, a meghívott zeneszerző-karnagy próbált 1986. április 16-án.

Fehér Anikó népzenekutató, karnagy, a MMA Művészeti Kutatóintézetének tudományos főmunkatársa, a Károli Gáspár Református Egyetem óraadó oktatója „A klasszikus zenétől a népzeneig – A népzene értelmezése Bárdos Lajos zenei írásaiban” címmel adott elő: Bárdos Lajos egész életében egyensúlyban tartotta a klasszikus és a népzene ismeretét.

Sapszon Ferenc karnagy, zeneszerző, a MMA rendes tagja, a Kodály Zoltán Magyar Kórusiskola alapítója és művészeti vezetője, a Gregorián Társaság elnöke, a KÓTA Művészeti Bizottságának és a Magyar Kodály Társaság elnökségének tagja „Arra rendelték, hogy gyümölcsöt hozzatok, maradandó gyümölcsöt” (Jn 15, 16) címmel Bárdos Lajos gazdag, termékeny életművének gyökereihez vezetett el bennünket.

Tardy László karnagy, a MMA rendes tagja, a Mátyás templom kórusának vezetője, a templom kántora „Életet a karénekbé” címmel bepillantást engedett annak a kórusnak a mindennapjaiba, amelyet Tardy László főiskolás éve alatt Bárdos Lajos vezetett.

Ordasi Péter karnagy, szolfézs-zeneelmélet tanár, a Szegedi Tudományegyetem Juhász Gyula Pedagógusképző Karának főiskolai docense „A tengelyes funkciórend csírái Mozart műveiben” c. előadásával Bárdos Lajos és Lendvai Ernő emléke előtt tisztelgett Mozart tengelyrendszerének példáival.

Végül pedig **Windhager Ákos** művelődéstörténész, a MMA Művészetelméleti és Módszertani Kutatóintézetének munkatársa és a Pázmány Péter Katolikus Egyetem óraadó oktatója adott elő Bárdos Lajos és Lajtha László 1949 és 1962 között vállalt hitvallásáról.

Azt hiszem, e gazdag előadássorozattal méltón emlékeztünk Bárdos Lajos 120 éve elkezdődött tartalmas életére. Reméljük, az előadások írott formában minden érdeklődőhöz eljuthatnak, hiszen a megjelentek szívesen olvasnák újra, az iskolai tanárok és vidéki érdeklődők – akik hétköznap délelőtt nem jöhettek el a pesti Vigadóba – pedig megismerhetnék. A rendezvényt ezúton is köszönjük a MMA Művészetelméleti és Módszertani Kutatóintézetének.

Kovács Mária

(A cikk a Magyar Kórus c. folyóirat felkérésére készült.)

Zeneakadémiai hangverseny

A 120 éve született Bárdos Lajos emlékére

Bárdos Lajos születésének 120. évfordulója alkalmából rendezett ünnepi hangversenyt a Bárdos Lajos Társaság és a Magyar Kórusok, Zenekarok és Népzenei Együttesek Szövetsége a KÓTA 2019. október 4-én a Zeneakadémia Solti Termében. Ünnepi alkalom volt, *Sapszon Ferenc* elgondolkodtató ünnepi beszédével, *Márkusné Natter-Nád Klára*, valamint *Hraschek Katalin* konferálásával, kiváló énekkarok részvételével, énekes és hangszeres szólólistákkal, valamint művészeti életünk óriásainak jelenlétével.

Jelen volt *Szőnyi Erzsébet*, többes szerepkörben: egyik alapítója a Bárdos Társaságnak, védnöke az ünnepi hangversenynek, szerzője egy Bárdos emlékére írott és az est műsorán is szereplő kompozíciónak. Jelen volt *Eckhardt Mária* és *Párkai István*, azután – *Sapszon Ferenc* által megidézett soraival is – Tardy László, aki már több mint félévszázada áll, Bárdos utódként, a Mátyás templom karnagyi pulpitusán. Képviseletet magát a család, köztük *Brücknerné Bárdos Ágota*, a Bárdos Emlékmúzeum alapítója és igazgatója, továbbá a kulturális kormányzat, *Rónaszékiné Keresztes Mónika* magyar zenei nevelésért felelős miniszteri biztos személyében (EMMI). Az ő jelenléte talán több mint formalitás, legálábbis jó lenne, ha így lenne.

Jó lenne, mert például a *Muzsika* folyóirat aktuális koncertkalendáriumát vagy a kortárs-zenei „32. Minifesztivál” programfüzetét lapozgatva, Bárdos Lajos nevével sehol sem találkozhatunk. Mintha a Bárdos Társaság és a Kóruszövetség körein kívül nem is létezne Bárdos Lajos, a zeneszerző. Ha még ilyenkor, az október elsejei kerek születésnap környékén is mellőzik. Örvendetes hát a Bárdos Társaság és a KÓTA szövetkezése, örvendetes a hivatalos támogatás, nyomaték, hogy ebben az ügyben se engedjük magunkat az elszegényedés, elszegényítés útján sodortatni.

Az ünnepi koncert maga volt a gazdagság. Már a színek gazdagsága és harmóniája is lenyűgöző, a fellépő együttesek mértéktartó eleganciája: a Kórusiskola fiainak egyszerű feketeinges-feketenadrágos egyenruhája, azután csupa-leány gyermekkarának világos szoknya-blúz öltözéke, a győri székesegyház kórusának dekoratív gallérral kiemelt hosszú vörös estélyi-kompozíciója és a Magnificat Leánykar türkiz viselete.

Különleges színvilág és különleges gazdagság ezeknek az énekkaroknak a művészete is. „A Kórusiskola fiai” – említettük, mint valami magától értetődőt. Pedig hát 25-30 kristálytisztán és szép gömbölyű hangon éneklő fiú együttese igazi különlegesség. Teljes nevük, így hirdeti a műsor: *A Kodály Zoltán Magyar Kórusiskola Exsultate Fűüvegyskara*. Mit is jelent a név? „Kodály Zoltán”: nem kell magyarázni, hitvallás; „Magyar

Kórusiskola”: egy az *előző* rendszerváltozáskor megszakadt hagyomány folytatásának meghirdetése 1988-ban; „Exsultate”: aki énekelni hallja őket, biztatás nélkül is örvendezik – ezúttal, amit előadtak is, örömeinek: Bárdos Lajos *Jubilate Deo* című egyzeneműkara *Tóth Márton* vezényletével hajlékonyan és dinamikai árnyalatokban gazdagon szólalt meg. A „Fiúvegyeskara” némi magyarázatot igényel. Nehéz megfelelő szót keresni az együttesre, mert bár hangszín szerint is egyzeneműkar, tenorok, baritonok és basszusok, azért mégsem mondhatjuk férfikarnak – átlagéletkor, úgy vélem, 15 év; meg nem is olyan fiúkórus, mint annak idején mondjuk Borus Endre 120 tagú és Kodályt az első gyermekkarokra inspiráló polgárista növendékei – átlagéletkoruk talán 13 év lehetett. A kórusfajok megnevezésével kapcsolatos terminológiai nehézségekre utal is Bárdos Lajos tréfás megjegyzése, egy Mátyás Jánosnak adott interjúban. (*Hány színe van az életnek?* 25. o.)

A *Kórusiskola Laudate Gyermekkarától* hat Bárdos-művet hallhatunk, igazán „dicséretesen”: elhangzott a Lukin László szövegére írott *Kutamén*, Bartók szlovák népdalfeldolgozásaiból két kórusátírat Balázs Béla fordításában, illetve Bartók saját szövegével (*Fa fölött; Pelikán*), azután a saját szövegű és kórusok himnuszává lett *Canemus!*, Továbbá két zongorakíséretes egyházi mű: *Mily igen jó az Úristent dicsérni*, régi katolikus forrásból vett, változataival a protestáns gyakorlatban máig élő egyházi ének feldolgozása, valamint *A szeretet himnusza*, bibliai szövegre, izgalmas melodramatikus részekkel és tér-effektusokkal, hitvalló erővel. Vezényelt *Sapszon Borbála*, zongorán kísért *Nagy Ákos*.

Bárdos Lajos a Városmajori templom, majd a Mátyás templom karnagyaként a nagy magyar egyházzeneészek sorába tartozik. Bizonyára a legnagyobbak egyike. Méltó és igazságos tehát a reá emlékező műsorban templomi énekkar közreműködése. A *Győri Palestrina Kórus* jelenléte és műsora egyaránt hordoz jelképi elemeket: a kórusnak 22 éven át volt vezetője a Bárdos-tanítvány majd munkatárs *Halmos László*, névadója pedig annak a régi zenének a reprezentánsa, amelynek az egyházi és világi kórusrepertoárba illesztéséért Bárdos és munkatársai oly sokat tettek.

Az együttes műsorán a cappella kompozíciók szerepeltek, Palestrina: Gloria a *Missa brevis*ből, Bárdos Lajos három Mária-motettája: *Adorna thalamum*; *Ave maris stella*; *Nyújtsd ki mennyből ó szent Anyánk, kezedet*; végül Halmos László: *Cantate Domino*. Az életkori összetételét tekintve nem homogén kórus egységes hangzsképpel, tiszta intonációval szólalt meg, a vezénylő *Katona Tibor* biztos formaérzéssel adott szükség szerint súlyt, lendületet, vagy engedett bensőséges pillanatokot, és fogta egységbe a tételeket.

Csak újabban kezdjük tudomásul venni, hogy Bárdos zeneszerzői oeuvre-je nem korlátozódik a kórusművek világára – a hangversenyen a kórusok között két alkalommal is „szót kapott” a kamarazene.

Mindjárt a nyitó kóruszám után, Bárdos két Ady-dalát – *Mert engem szeretsz*; *Góg és Magóg fia* – énekelte *Papp Viktor* I. éves zeneakadémista, *Prelúdium* című zongoradarabját játszotta a dalokat is kísérő *Nagy Márta*. A zongoradarab a koncerten a *Góg és Magóg fia* prelúdiumaként szolgált, zenéjük is összetartozik: a dal a zongoramű szerzői átdolgozása. – Ebben a darabsorozatban elhangzott még a nemrég elhunyt Daróci Bárdos Tamás *Vásárhelyt van egy ház* című népdalfeldolgozása, fuvolára és zongorára, *Kovács Kinga* és *Nagy Márta* előadásában.

A két mester, apa és fia művészete, embersége, hitvallása nagyon sok szállal kapcsolódik egymáshoz. Ilyen kapocs *A szeretet himnusza*, amelynek Bárdos Lajos-feldolgozását énekelte a *Laudate Kórus*; a szöveget Daróci Bárdos Tamás is megzenésítette szólóénekre és orgonára, 43 évvel ezelőtti ősbemutatója kirobbanó sikerrel zajlott: a nagy művet mindjárt megismételtette a közönség. Megírása, bemutatása is történelmi tett volt. (Helyszín: Zeneakadémia Nagyterem, előadók: Béres Ferenc és Kovács Endre, időpont: 1976. december 26., az alkalomról készült fotó hozzáférhető interneten.)

A Palestrina-kórus műsora után következett Bárdos Lajos *Magyar népdalok* című, színes, lendületes, virtuóz és hálás hegedű-zongoradarabja *Tfirts Péter* hegedűművész és *Nagy Márta* előadásában. Ennek a darabnak ott a helye a hegedűsök repertoárján, köszönet illeti Nagy Mártát, hogy Bárdos Lajos húszas-harmincas években írott és ki tudja miért feledésbe merült zongora- és kamaradarabjait felkutatja és az utóbbi tíz évben rendre pódiumra viszi.

A hangversenyt a *Magnificat Leánykar* műsora zárta. Nagy és nehéz műveket szólaltattak meg kiérlelt és ihletett előadásban. Elsőként Kodálytól *A 150. genfi zsolnárt* énekelték, a leírt kotta mögé tekintve, felülről inspirálva. Szőnyi Erzsébet hatszólamú *Salve Regina* motettája Bárdos Lajos emlékére íródott 1987-ben és a szerző legmerészebb hangzásvilágú kórusművei közé tartozik, csakis olyan, igazán kiváló énekar vállalkozhat előadására, mint *Szebellédi Valéria* együttese. – Bárdos Lajos művei következtek: az *Ave Maria*, majd két impozáns népdal-

rapszódia, a *Magos a rutafa* és a *Menyecske*, ez utóbbinak virtuóz zongoraszólamát *Váray-Major Zsófia* játszotta.

Hangok színpompájától a látható színekhez visszatérve, a KÓTA virágcsokrát *Vadász Ágnes* főtítkár kezéből vették át a vezénylők és szólisták. Csokrot kapott azután a két műsorvezető, *Hraschek Katalin* és a műsort is szerkesztő *Márkusné Natter-Nád Klára*, akik az este folyamán a művekről és az előadókról gondosan válogatott információcsokorral szolgáltak. *Natter-Nád Klára* alkalmanként a „Kodály- és Bárdos-ügy” hazai történetére is visszatekintett, Győri Zenei Nevelési Konferenciától a Debreceni Bárdos-szimpoziumok sorozatáig. Ő, aki ennek a történetnek régtől fogva krónikása és annak idején a Bárdos Társaság rendezvényeinek műsorvezetőjeként is főtítkár-elődje *Lukin László* örökébe lépett, most, másfél évtizednyi szolgálat után, a hangverseny záróakusaként, a pódium-szerepkört műsorvezető-társának adta át.

Hraschek Katalin köszöntője

„Kedves Közönségünk! Ezen a ponton nehéz megszólalnom, mert nem régóta tudom, hogy ez a társ-műsorvezetés egyben egy stafétabot átvétele is. A stafétabotot egy pillanatra ketten fogják, majd csak az átvevő viszi tovább.

Márkusné Natter-Nád Klára csodálatos ember. Műveltsége, összeszedettsége, határtalan munkabírása, kedvessége, nyitottsága, eleganciája nem engedí látatni a múltó időt. Nehéz döntést hozott, mert aki igaz szenvedéllyel és hozzáértéssel végzi szeretett tevékenységeit, annak, magának pontot tenni az eddigiekre – bizony felfoghatatlanul nehéz. Én úgy remélem, hogy ez a pont csak egy pontosvessző vagy gondolatjel csupán.

Klárrika! A Magyar Kórusok, Zenekarok és Népzenei EgyütteseK Szövetsége teljes tagsága és Elnöksége nevében köszönöm a rengeteg, önzetlenül végzett munkát. Az újságcikkeket, a ZeneSzó szerkesztését, a zsűrizéseket, az előadásokat, a gondosan megkomponált koncerteket. Köszönjük, hogy mindig az együttműködésre adtál példát. Lényedből fakadóan törekszel a harmóniára, amelyre mindannyiunknak nagy szüksége van.

*Jó egészséget kívánva Neked, szívből kívánva a további együttműködést, köszönjük sokrétű tevékenységedet. Kérlek, fogadd szeretettel *Vadász Ágnestől*, a KÓTA főtítkárától a köszönet virágait!”*

A Bárdos Társaság és a KÓTA ünnepi rendezvénye egy nagy zeneszerző máig és mindig érvényes üzeneteit adta át a közönségnek, a felvonultatott kórusok által pedig bizonyította, hogy egy Bárdos nevéhez is fűződő nagy korszak, nagy mozgalom, az „Éneklő Ifúság” és az „Éneklő Magyarország” öröksége ma is eleven.

Köteles György

Ünnepi beszéd

Kedves Család, kedves Ünneplők!

Az igaz emberek egyszerűek. Egyszerűek, ahogy a tiszta víz, a friss levegő, az egyenes ösvény, vagy a jó szó, amit nem kell magyarázni. Ilyen 'igaz ember' volt az, akit ma ünneplünk, a 120 éve született **Bárdos Lajos**.

Mindig csodálom a nagyokat, egy Kodályt, egy Bőjte Csabát, vagy például egy Bachot. Hogyan voltak képesek ilyen fantasztikus életművet létrehozni? Hétről hétre megírni egy kantátát, orgonálni, fuvolázni, gambázni, közben kórust, zenekart vezetni, zenét szerezni, latint tanítani és egy népes családról gondoskodni... Mi a titkuk? Hogy lehet, hogy mi a XXI. század gyorsuló világában, szédületes technikai vívmányainkkal élve, akárhogy rohanunk és igyekszünk, a tizedét sem tudjuk elvégezni annak, amit ők. És ők ezt a sokat nem akárhogyan végezték! Ráadásul mindig maradt még idejük. Ilyen ember volt **Bárdos Lajos** is.

Egy XX. századi polihisztor, újabb kori zenetörténetünk egyik legsokegyébesebb személyisége, aki talán a leggazdagabb, legtermékenyebb életművet alkotta meg, zeneszerző, pedagógus, karnagy, zenetudós, a zenei élet szervezője, kottakiadó vállalat alapítója és irányítója, az egyházi zene éltetője, az OMCE társelnöke, egy ország megénekelgetője, Kodály életművének folytatója.

Ez az, ami látható, de a titok abban rejlik, ami mögötte van.

Bárdos Lajos nagysága nem abban volt, **amit** csinált, hanem abban, **aki** volt. Emberek volt több. Önfegyelme az önnevelő emberé; béke és derű áradt belőle, s „szerény méltóságából” sugárzott, hogy nem függ külső dolgoktól, mert belül valami olyat birtokol, amit senki el nem vehet tőle. Teljes emberségével élte az életet, hűségben napról napra, percről percre. És ez az emberség belegyökerezett a természetfölöttibe, ami lassan birtokba vette, átalakította és éltetni kezdte.

Bárdos Lajos Istennel való kapcsolatban élt. Döntött Isten mellett, és aki Isten mellett dönt, az az ember mellett is dönt. Aki az élő és éltető forrásra rákapcsolódva él, annak élete állandóan teljesebb, bővíző, éltető forrássá lesz mások számára és termékenyebbé válik! A zsolttár szerint: „*Olyan lesz, mint fa, bővíző folyók partján, amely idejében megtermi gyümölcsét*” (1. zsolttár). Bárdos Lajos gyümölcsstermő, teljes életet élő ember volt.

Hogy hogyan volt képes ilyen hatalmas, sokembert nyújtó munka elvégzésére, ráadásul úgy, hogy még ideje is maradt kórusok látogatására és egy csodálatos nagycsalád tagjaira? Azt hiszem úgy, hogy helyén voltak nála az értékek, és következetesen és hűségesen a jézusi értékrend szerint élt: „*keressétek először az Isten országát, és a többi mind megkapjátok hozzá*” (Mt 6, 33). Valóra vált életében Jézus ígérete: „*Én vagyok a szőlőtő,*

ti a szőlővesszők. Aki bennem marad, és én őbenne, az bő termést hoz” (Jn 15, 5). Bárdos Lajos nem a hitét igazította az épp aktuális életéhez, hanem az életét következetesen a hite szerint élte. Nem az evangéliumot préselte néha-néha az életébe, hanem mindazt, ami a világban létezik, és ami vele történik, az evangélium szűrőjén keresztül nézte, és az evangélium „más értékrendje” szerint élte meg. Ez a hitvalló élet valóban sok-sok gyümölcsöt hozott.

Most két olyan „maradandó gyümölcsöt” szeretnék kiemelni a sok közül, amelyek máig hatnak, és amelyek – bár nem tudunk róla – mai kóruskultúránkat is meghatározzák.

Az egyik a *Magyar Kórus kiadó*. Pályája elején Bárdos Lajos a Werbőczy Gimnázium énektanára volt, ahol serdülőkorú tanítványai rajongtak érte és szájtátva hallgatták (az akkor szokásos nevelőtanár nélkül) tartott óráit. Itt 174 tagú énekkart hozott össze. Ennél a kórusnál is rádőbbsent, majd a Cecília kórusnál – ahol egy igen szerény képességű társaságból egy nagyszerű közösséget és Európa egyik legjobb kórusát hozta létre – még inkább szembesült a nagy gonddal: nincs mit énekeltetni! Magyarországon *hiányzik az értékes, színvonalas énekkari irodalom!* Ugyanezt tapasztalta meg a Zeneakadémia tanáraként is. Három dolgot lehetett tenni: kimásolgatni könyvtárból régi mesterek értékes műveit; külföldről művekhez jutni; vagy komponálni énekelni valót.

A feladat tehát: gondosan megszürt, igényes, és jól bevált anyaggal ellátni a megteremtendő „Éneklő Magyarországot”, segítve a karnagyok és kórusok munkáját. Forrásanyagokat, a klasszikus kórusirodalom remekeit közkinccsé tenni, és inspirálni a fiatal magyar alkotókat új művek komponálására. Elkezdte hát bújni a könyvtárat, és felfedezte nekünk Josquin és a Palestrina előtti (mindaddig értéktelennek tartott) szerzőket. Közkinccsé tette Palestrina, Lassus és Victoria műveit. Majd megalakította többek között *Kertész Gyulával* 1930-ban a Magyar Kórus Kiadót. Működésük 20 éve alatt kb. 2500 művet, kórusgyűjteményeket, kórusantológiák sokaságát adták közre, iskolák és énekkarok százait juttatva hozzá értékes énekelnivalóhoz. Öt folyóiratot működtettek, könyveket adtak ki, és óriási szerepük volt Kodály és Bartók alkotói ösztönzésében és műveik népszerűsítésében. Kodály szinte minden művét a Magyar Kórusnak adta, és Bartók 27 egyzeneműkarát is ők adták ki. A Kiadónak olcsó, megfizethető árai voltak, nagyszerű terjesztői hálózata volt, így Sopronkőhidától Nyírcsaholyig 2-3 hét alatt eljutottak a művek. Kiadták a *Cantualé* és a *Harmonia Sacra* gyűjteményeket, a *Szent vagy, Uram!* máig meghatározó népekenyűjteményt, amelyből 1940-ben már az egymilliomodik példányt nyomtatták ki. Új korszakot nyitottak, mely új kórusok megalakulásához és virágzó kórusélethez vezetett. Óriási lépés volt ez a kodályi Éneklő Magyarországhoz vezető úton. A Magyar Kórus megalkuvás nélkül a jobbat, értékesebbet, hitelesebbet, nemesebbet akarta elterjeszteni, templomokban, iskolákban és kórusokban, az egész ma-

gyar zenei közéletben. Nem meglévő ízléshez igazodott, hanem maga alakított ízlést. Célja a minőség jegyében történő zenei-szellemi megújulás; egy értékes anyag megteremtése az ország megénekeléséhez.

1933 szilveszterén felesége odaszólt Bárdos Lajosnak: „Annyi kottát adtatok ki, nem volna jó ezeket egy pesti hangversenyen bemutatni? Kérjetelek föl 4-5 iskolai kórust.” Így született meg a másik – kodályi célt megvalósító – mozgalom, melynek Bárdos ihletője és motorja volt: az Éneklő Ifjúság. 1934. április 28-án elhangzott az első Éneklő Ifjúság hangverseny a Zeneakadémián 14 kórossal. Óriási sikert aratott, különösen az összkar eddig nem tapasztalt lenyűgöző hatású élménye. Ez lett a modell. Kritérium volt: ifjúsági kórusok énekeljenek, értékes klasszikus vagy mai irodalmat, és a végén legyen összkar. Tehát jó művek, jó műsorok, a nép egybeéneklése.

A kezdeményezés futótűzként terjedt, és óriási, országos méreteket öltő mozgalommá vált. Az első hangverseny után két évvel csengett a telefon a szerkesztőségben. *„Volna itt egy magyar kánon, hogy ne csak mindig idegent kelljen énekelni”* – szólt Kodály hangja a telefonvonal végén. Így kapta a Magyar Kórus a *Magyarokhoz* című remek kánon.

1937-ben a Margitszigeten 2000 gyermek énekelt; 1942-ben Nyíregyházán 1500 gyermek énekelt Kodályt köszöntve. A mozgalom a határon túlra is áttért: Máramaroson 1000-en énekeltek, de még az amerikai magyarok is tartottak Éneklő Ifjúság hangversenyt. Elmondhatjuk: azt, hogy mai kóruséletünk itt tart, ahol most (hogy azt mondják rá: „kórusnagyhatalom” vagyunk – vagy voltunk?), nagymértékben ennek a kultúrmisszióknak, Bárdos Lajos fáradhatatlan munkájának köszönhetjük!

Végezetül adjunk hálát érte azokkal a szavakkal, melyeket a Mátyás templomban utódja, *Tardy László* írt:

„Köszönjük, Urunk!

Köszönjük, amit néki adtál.

Köszönjük, amit benne nekünk adtál.

Köszönjük, amit általa egész népünknek adtál.

Az áldást, mely, mint apát oly gazdaggá tette.

A munkát, mely életét betöltötte...

A példát, hogy ügyedhez kell, s lehet egy életen át hűnek maradni,

a tartást, melyben sok ingadozó tudott megkapaszkodni.

A bölcsességet, mellyel óvott, intett,

a tréfát, mely szorongót mosolyra derített.

Az ihletet, a varázst,

mely éneklő szívekben, tanuló fejekben tüzet lobbantott...

A műveket, mit kicsinek, nagynak egyaránt alkotott.

Köszönjük őt, köszönjük őt Neked, Urunk!”

Sapszon Ferenc

Elhangzott: a Bárdos Lajos Társaság és a KÓTA ünnepi hangversenyén, 2019. október 4-én, a Zeneakadémia Solti György termében.

Köszorúzás *Bárdos Lajos lakóházánál*

Minden évben október elsején, Bárdos Lajos születésnapján a Bárdos Lajos Társaság szervezésében megemlékezünk lakóházánál a zeneszerzőről, karmesterről, zenetudósról, a Zeneakadémia legendás emlékü tanáráról. Ez a nap *Jehudi Menuhin* kezdeményezésére 1975 óta a zene világnapja is. A két ünnep egybeesése szimbolikus jelentőségű, hiszen Bárdos Lajos életművével nagyban segítette, hogy a zene mindenkhez eljusson, megvalósuljon Kodály Zoltán álma: az Éneklő Magyarország.

Immár harminc éve annak, hogy a Margit körút 64/b számú ház falán elhelyezték a Budapest Főváros Tanácsa, II. kerületi Tanács, Bárdos Lajos Társaság által adományozott emléktáblát.

A megemlékező ünnepségen – amely a nagy lakóház udvarán kezdődött – megjelentek a magyar zenei élet, különösen a kórusélet vezetői, köztük Szalay Olga, aki a Magyar Kodály Társaságot képviselte, Tardy László (az Országos Magyar Cecília Egyesület képviselőjében) és ifj. Sapszon Ferenc, a Magyar Művészeti Akadémia tagjai, a hazai egyházi és világi kórusmozgalm meghatározó karnagyai. Jelen volt Bárdos Lajos hat gyermeke – Judit, Éva és Dénes – akik az Egyesült Államokból látogattak haza, hogy rész vehessenek az ünnepségen, továbbá Imre, Beáta és Ágota, aki a Bárdos Társaság részéről szervezte a megemlékezést. A résztvevők között voltak még különféle kórusok tagjai, zenebarátok, rokonok, ismerősök és a ház lakóinak képviselőjében többen is. Mások az emeleti körfolyosókról követték az ünnepséget.

A felhangzó igen szép kórusműveket a *Kodály Zoltán Magyar Kórusiskola* 11. osztályos tanulói adták elő *Tóth Márton* tanár úr vezényletével. A kórusiskola fenntartásáról a 2019-ben kezdődött tanévtől a Katolikus Egyház gondoskodik. A mindig is elkötelezett szellemű iskolára jellemző, hogy az ünnepségre a 11. osztály osztályfőnöke, Paál Beáta is elkísérte a tanulókat.

A gyönyörű őszi napon tartott megemlékezés Bárdos Ave Maris Stella művével kezdődött, majd dr. Brückner Huba (a Bárdos életrajz írója) emlékezett meg arról, hogy milyen fontos helyszín volt a Margit körút 64/b Bárdos Lajos és családja életében. 1938-ban Bárdosék 7 gyermekkel

költöztek a házba, ahol a gyermekek száma 11-re bővült az idők során. Mind a négyen, akik a születésük után ebbe a házba jöhettek haza, jelen voltak az ünnepi eseményen.

A harmonikusan, szeretetben élő család életét és Bárdos alkotó munkásságát a háborús események végzetesen nehezzé tették. Az ostrom alatt a pincébe szorulva az akkor már 10 gyermekes szülőknek nemcsak saját gyermekeikről, hanem az általuk menekített és rejtgetett további két zsidó származású személyről – Heltay Jenő rokonairól – is gondoskodniuk kellett. A ház több bombatalálatot kapott, a keletkezett tüzek oltásában éppúgy, mint minden más munkában Bárdos Lajos is részt vett életveszélyesen rossz szívével. A legnehezebb körülmények között is a reményt sugallta, ha a népes Bárdos család – lehetőleg a többi rettegő lakos bevonásával – elkezdett énekelni vagy imádkozni. A ház fele leomlott, a törmeléken fel lehetett sétálni Bárdosék lakásába, így értékeiket bárki ellophatta.

De a háború borzalmainak az újjáépítés reménye követte, és az élet újrakezdődött. Minderről Bárdos „Ostrom naplója” történelmi hitelességgel számol be. Az ostrom alatt írta a ma is nagyon modernnek számító megrázó művét, a *Nyúl énekét*.

Nyugdíjazása után kompozíciói mellett számos értékes zenetudományi könyv és tanulmány született itt, ahol élete végéig lakott. Itt adta hasznos tanácsait utolsó napjai egyikén ifj. Sapszon Ferencnek, aki akkor a Kodály Zoltán Magyar Kórusiskola megvalósításán fáradozott.

A 120 éves évforduló alkalmából a Magyar Művészeti Akadémia kiváló konferenciát szervezett „Életet az énekbe” címmel. A KÓTA és a Bárdos Lajos Társaság a Zeneakadémia Solti termében tartott hangversenyt neves kórusok közreműködésével. Az említett események és még mindazok, amelyeket nem soroltunk fel bizonyítják, hogy Bárdos Lajos velünk él, és nekünk mindent meg kell tennünk, hogy gazdag életműve és példaadó szelleme velünk maradjon.

Az ünnepség végén még elhangzott két Bárdos mű: *Ó, Jézus, Jézus* és a *Surrexit Christus*, majd a család és a zenei szervezetek képviselői megkoszorúzták az emléktáblát, és a résztvevők elénekelték a himnuszt. Öröm volt látni, hogy milyen sokan vettek részt a megemlékezésen, amely tulajdonképpen Bárdos Lajos sírjánál, a Farkasréti temetőben fejeződött be.

Dr. Brückner Huba

Szokolay Sándorra emlékeztünk „Hogy is kezdődött”

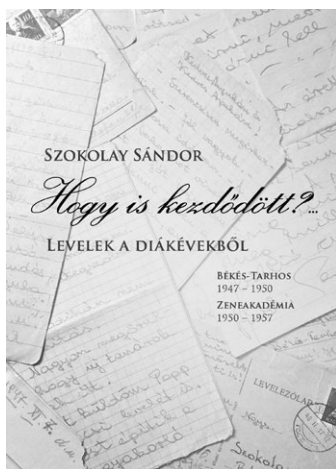
Könyv-, kotta- és lemezbemutató

Kecskeméten a Kodály Iskolában 2019. szeptember 7-én

A 2019-es tanév kiváló emlékezetes zenei programmal kezdődött Kecskeméten.

A Magyar Kodály Társaság helyi tagcsoportja meghívására és szervezésére városunk és a megye zenepedagógusai (és zenebarát érdeklődők) a Szokolay Alapítvány felajánlása jóvoltából múltidéző előadáson vehettek részt.

A *Szokolay Orsolya – Legend Art* kiadásában megjelenő, Szokolay Sándor zeneszerző Békés-Tarhosi diákéveit bemutató „Hogy is kezdődött” c. könyv és az akkoriban írt zongoradarabok a „Zene-Bona” c. kottakiadvány és CD bemutatója és a fiatal tehetségek előadása a zenei szakembereken kívül sok érdeklődőt vonzott.

Levelek a diákévekből 1947-50.

A kiadványokról és Szokolay zenei örökség továbbadásának terveiről beszélgetett:

Becze Szilvia – műsorvezető, szerkesztő,

Szokolay Orsolya – a könyv közreadója,

Legendy László – a kotta közreadója.

Közreműködött:

Boros Misi – zongora,

Ács Balázs – szinkronszínész.

A rendezvényen örömmel láttuk és fogadtuk Szokolay Sándorné Dr. Weltler Magdolnát, a 2013-ban elhunyt zeneszerző özvegyét, az alapítvány létrehozóját.

A közönség közvetlen hangulatú, családi beszélgetés részese lehetett, számtalan érdekes történet, élmény hangzott el interjú formájában a Szokolay Art Alapítvány tagjaitól, amelyet zongoraművek és a levelekből idézett részletek váltogattak. A hallgatóság soraiban egykori Békés-Tarhosi zenetanár nevének hallatán saját tanáraikra is emlékeztek.

A fiatal előadók hangulatosan, de egyben tisztelettel meséltek a szerző iskoláskori levelei és zongoradarabjai előadásának rájuk gyakorolt hatásáról!

Szokolay Orsolya csodálatos, családi szeretettől átítatva felidézte az édesapjával töltött egykori élményeit, a levelek és a kották „felfedezésének” körülményeit, a Szokolay Art eddigi, a fiatal tehetségeket bemutató és támogató tevékenységét és a zeneszerző életmű feldolgozása közreadását. A 2019-ben, a Zene Világnapján induló, 70 részes sorozat a YouTube SZOKOLAY csatornán és a PAPAGENO blogon a szerző szóló-, kamara- és kórusműveit mutatja be a magyar zenei élet kiváló zeneművészeinek előadásában.

Szokolay Sándor zenei tanulmányait viszonylag későn, tizenhat évesen kezdte: 1947-től a Gulyás György vezette legendás Békés-Tarhosi Énekiskola növendéke volt. Az ott átélt élményeiről, élete alakulásáról leveleiben számolt be részletesen az Orosházán élő családjának. A „*Hogy is kezdődött?*” című kötetben a háború utáni évek nehézségeivel küzdő család és iskola derűs, tanulságos, szívhez szóló hétköznapijait ismerheti meg az olvasó Szokolay közvetlen stílusában:

„Kedves Anyuka, Apuka és Karcsika!

Szépen telik itt Tarhoson pár napja az idő... Hogy is kezdődött? Magyar óra volt. Kellemes dallam lopódzott a terembe, hirtelen néma csend lett, s a lelkek szomjasan várták a kintről beszivárgott dallam folytatását...

»Este van Nyúlik az Arny«... Halkan, kellemesen énekelték a zeneterebben a nyári »énektovábbképző« tanfolyam hallgatói... Klári néni indítványára kimerészkedtünk a teremből, és kezdtünk egy kicsit félve beszivárogni a zeneterebbe. Pár perc alatt átalakultunk egy hangverseny hallgató közönségévé... Nagyon szép volt...»

(Szokolay Sándor 1947. novemberében kelt levelének részlete.)

A leveleket a zeneszerző lánya, Szokolay Orsolya rendezte sajtó alá. 85 postai küldemény a középiskolai években, az utolsó 8 a zeneakadémiai időkben keletkezett. A kötetben 95, 1947 és 1957 között keletkezett levél került publikálásra. 93 levél a zeneszerző édesapja, Szokolay Bálint hagyatékából maradt fenn, két levelet pedig Szokolay Sándor első zongoratanára, Sípos Éva őrzött meg.

A könyv bárki számára érdekes olvasmány lehet! Gyerekeknek példa, hogyan levelezett egy 14 éves fiú Békés-Tarhos nehéz körülményei között a család otthoni tagjaival. A felnőttek talán visszasírják a „rég szép időket”, amikor a gyerekek még tisztelettel szóltak szüleikhez. Egyben kirajzolódik a kép a tarhosi életről és egy tehetségét felfedező és szorgalommal kibontakoztató, fiatal Szokolay Sándorról. A Zene-Bona c. kottát szívből ajánlom zongoratanároknak és diákoknak.

A bemutató után az előadók dedikálták a kiadványokat, majd kellemes, rég nem látott, baráti találkozások, beszélgetések zárták a délutánt.

Köszönet a Szokolay Alapítványnak a felajánlott előadásáért, a Kodály Iskolának a kiváló koncertterem és a hangversenyzongora biztosításáért, valamint a helyi Kodály Társaság vezetőségének – Jámbor Zsolt (a Református Gimnázium tanára, kórusvezetője) és a Kodály Iskola tanárai, Gerhátné Papp Rita (zongora- és csembalóművész), Gerhát László (zongoraművész, karmester) – a szervező munkáért!

Örülök, hogy a Szokolay Tanár Úr iránti tisztelet, a családjával való kapcsolat és a közvetítemem, szervezésem által Kecskeméten is elhangzott ez fantasztikus, értékes, érdekes műsor. Ennek a bemutatóját meghívottként, 2017. decemberében a Művészetek Palotájában Batta András zenedudós vezetésével hallhattam először.

A könyvet bárki számára, a kottát a zongoratanárok és egyre fejlődni szándékozó zongoristák számára különösen ajánlom.

Pálinkásné Kócsó Mária

A Zene Világnapján, 2019
Az Andor Ilona Baráti Társaság
Kodály Kórusának
Bárdos-hangversenyéről

A Zene Világnapján, kerek évforduló jegyében tartott hangversenyt az Andor Ilona Baráti Társaság a Nádor Teremben: Bárdos Lajos 120 évvel ezelőtt, október elsején született – 1899-ben persze sem zenének, sem másnak nem volt még „világnapja”.

A mostani koncertműsor pilléreit Bárdos-művek alkották, címét „Csodát mesélek” is Bárdos-műből választották – Weöres Sándornak a hetvenéves Kodály Zoltánt köszöntő verséből, amelyet Bárdos több előadóapparátusra is feldolgozott. Költő és zeneszerző ebben a kompozícióban arról a csodáról szól, amit Kodály Zoltán jelent a magyarság és a világ számára. A műsor egésze pedig három nemzedék (1881 és 1939 között született) magyar zeneszerzőinek szerzeményeiből válogatva kórusművészetünk gazdagságát, csodáját, csodáit mutatta fel. *Csodáját* annak, hogy ez a művészet milyen sokszínű és ugyanakkor milyen egységes, hogy hányféleképpen tud meríteni népzeneből és megtermékenyülni népi szövegektől; hogy milyen sajátosan magyar akár közvetlen folklór-háttér nélkül, csupán „a nyelv zenéje” által, sőt latinul vagy más nyelveken is. *Csodáit*, mert rövidebb vagy nagyobb lélegzetű, egytételes vagy ciklikus, a cappella vagy hangszerkíséretes mesterművekben gyönyörködhattunk: egyházi és világi, közéleti töltetű vagy személyes élményeket – és ekképpen az „általános emberit” – megfogalmazó, megilletődött, bánatos, örömteli vagy himnikus darabok sorozatában.

Utalások sorozata sűrűsödött a műsorba, további kerek és nem kerek évfordulók révén: a 115 éve született *Andor Ilona* előadói öröksége, *Kodály Zoltáné*, akinek nevét Andor Ilona kórusa 70 éve vette föl; az idén 95 éves *Szőnyi Erzsébet* több műve is szerepelt a koncerten; a nyolcvan éve született Pertis Jenő népdalkórusral, a 80 évvel ezelőtt eltávozott Sztankó Béla, csakúgy a 30 éve halott Weöres Sándor, Bárdos Lajos szövegköltőjeként volt jelen. Zene és szó mellett, harmadik modalitásként mindvégig jelen volt az est folyamán a kép is, *Géczy Olga* festőművészkarmester két, a teremben kiállított festménye által. A műsorszámok előtti rövid ismertetés – szerzőkről, művekről, a kórusnak a művekhez fűződő és ma már zenetörténeti jelentőségű kapcsolatáról – még ha muzikológiai mélységekig merészkedett is (Bárdos zenei névjegye, zenei idézet-technika és hasonlók), mindenkor megmaradt a közérthetőség síkján.

Az est felütéseként a *Liszt Ferenc*, ez az 1936-os Liszt-jubileumra komponált Bárdos-mű hangzott el, tartalmához illő himnikus előadásban. Két Bartók-kórus következett: *Bánat*; *Leánynéző*; a Kodály Zoltán Leánykar előadói hagyományai szerint, kerülve „felnőtt” bánatot, „felnőtt” moralizálást, egyszerű közvetlenséggel. Mintha az énekesek hajdani leánykori énjükkel álltak volna a pódiumon. Mintha ezzel is emlékeztetnék a közönséget, hogy személy szerint ők azok (legalábbis többségben), Andor Ilona egykori énekesei! Interpretációjuk bizonyára nem fogalmazódott a „csakis így lehet” igényével, ám hallgatóként a „milyen meggyőző így” evidenciájával hatott.

A következő darabot a forrás kapcsolja Bárdoshoz, Bartókhöz: az ő nyomukban járva választ szöveget Kriza János népdalgyűjtéséből Gárdonyi Zoltán: *Jere bé, violám* (1949). A három szövegstrófát visszatéréses szerkezetű kompozícióvá építő mű karakterváltásai jól érvényesültek, szépen ívelő codával zárultak.

A műsor második harmadát három különböző műfajú Bárdos-szerzemény indította, a már említett Kodályt köszöntő *Csodát mesélek*; egy Tolna megyei népdal feldolgozása: *Gerlice*; végül egyházi kórusmű, az *Ave Maria*, mely Kodálynak a Magyar Cantuale számára írott egykorú *Ave Mariájával* azonos és egyházi énekeinkből ismerős dallamfordulattal indul és zárul.

Vavrincez Béla a köztudatban inkább folklorista-zeneszerzőként ismert, noha az 1985-ös Brockhaus–Riemann Zenei Lexikon 10 oratorikus művét említi és az életmű azután is gyarapodott. A koncerten a *Don Bosco oratórium* „Mária köszöntése” című részlete hangzott fel Németh Sándor orgonakiséretével. A tételt az énekkar régóta műsorán tartja, a Vatikánban is énekelte.

A nemrég elhunyt *Kocsár Miklós* emlékének is adózva szólalt meg ezután az „Ő havas erdő némasága” című Nagy László-megzenésítés, a kórusművekben oly gazdag Kocsár-életmű egyik leghíresebb darabja, a

Három nőikarból. A ciklus ajánlása Andor Ilona énekkarának szól, a mű végső formáját – megtudtuk a műsorismertetésből – az akkor már Andor Ilona lakásán folyó kóruspróbák során, szerző és karnagy együttműködésével nyerte el. Ismeretes a dátum is, a pódiumon állók az élő tanúk: 1972. december 10–12. Most a szoprán szólót *Breinich Beáta*

énekelte, aki nem a kórustagok nemzedékéhez tartozik, ám hangja az énekkaréval szépen összesimult.

A 120 éves születésnap tiszteletére tartott hangversenyen megszólalt egy 121 éves mű is, a 16 éves Kodály orgonakiséretes *Ave Mariája*, 1898-ból. Talán nem a Szabolcsi Bence által leírt, a múlt töredékeiből új egységet

vizionáló „nagyszombati diák” műve, ám szép romantikus nyugvópont a koncert 20-21. századi műveinek sorában.

Hangversenytermi bemutatóként hangzott el Szőnyi Erzsébet *Elszánt könyörgés* című kánonja, Korzenszky Richárd bencés szerzetes (2018-ig tihanyi perjel) szövegére – a kompozíció talán egy 2014-es „tetőtéri este”, vagyis az Apátságban rendezett beszélgetéssorozat emlékét őrzi, melynek Szőnyi Erzsébet is vendége volt. A vers az *Új Ember* hetilap 2014. június elsejei számában jelent meg:

„Nyílj meg föld! / Fogadj be ég! / Törj meg föld! / Boríts be ég! / Égess meg, / földelj el, / Takarj el fényeddel!” – A zeneszerzőt ezek a sorok szuggesztív népzenei fogantatású feldolgozásra ihlették, amelyet homofón codával zárt le, ahogyan azt mintaadó elődök, Kodály Zoltán és Bárdos Lajos is tették. A kórus a szöveghez illő súllyal és a zenéből fakadó szuggesztivitással szólaltatta meg ezt a – kórustalálkozók összkari számaként is igazán méltó és alkalmas – tételt.

Ránki György, ez a műfaji korlátokat nem ismerő, mindenben biztos kezű és egyéni hangú szerző Babits-megzenésítése, a *Zsoltár gyermekhangra*, először 1987-ben hangzott fel. A mostani koncerten, akárcsak az ősbemutatón, három trombita kísérte: a szólamokat Sebessy Zekő, Berkecz Milán és Takács Boglárka, a Szent István Király zenekonzervatórium növendékei játszották. Ránki (neo)klasszikusan letisztult ünnepi zenéjének alaphangja: békében fogant himnusz, nem pedig – miként a Babits-verset tolmácsolni szokás – kiáltás békéért, in tempore belli. – Babits zsoldárát Bárdos Lajos bibliai zsoldára követte: *Jubilare Deo*, 1986-ban, halála évében, gyöngülő fizikai erővel ám alkotóereje teljében és igazi kóruspedagógiai leleményességgel alkotta a Mester. Ezeket az ünnepi zenéket az előadók a művekhez illő ünnepi hangvétellel tolmácsolták.

A műsort két, ciklikus népdalfeldolgozás zárta. *Pertis Jenő* emlékét a *Négy magyar népdal* idézte, *Szőnyi Erzsébet* művészetét az *Öt világrész dalai* hirdették, *Németh Sándor* zongorakíséretével és *Keresztúri Mária* szopránszólójával. „Csodát meséltek” – a zenének eltérő kultúrákat és nyelveket egységbe fogó erejéről. Az énekkar maga is csoda: elkötelezettségük, annyi éven át, Andor Ilona öröksége iránt; teljesítményük, mellyel az örökséget élővé teszik; egyáltalán, létezésük, a mai világban.

Köteles György

Pongrácz Zoltán népzene gyűjtése szülőföldjén

Gyurcsó István Alapítvány könyvek 77. Dunaszerdahely. Szlovákiai Magyar Művelődési Intézet – MTA BTK Zenetudományi Intézet, 2018.

2019. szeptember 19-én volt a fentebbi könyv szakmai bemutatója a zenetudományi Intézetben. A könyvet *Déri Balázs* egyetemi tanár, zenetörténész ismertette, akinek írása az *Ethnographia* folyóiratban fog megjelenni. Ezért szívesen szerepel a könyvről.

A Galántához közeli településén, Diószegen született Pongrácz Zoltánról (1912-2007) köztudott, ő a hazai elektronikus zene megteremtője.

Sokoldalú muzsikusi volt: a zeneszerzés mellett munkája kiterjedt karnagy, tanári, zenei könyvirodai működésre. Aktív muzsikusi, alkotói munkásságához képest jelentéktelennek mondhatnánk népzene gyűjtői tevékenységét, mely a Zenetudományi Intézet népzene kutatóit leszámítva a szakmabeliek körében sem ismert. E tevékenységét életrajzi adatai általában szűkszavú tényként közlik. Pedig Kodályra emlékező nyilatkozataiban szívesen emlegette népzene gyűjtő munkáját.

A 19–20. század fordulójának, 20. század első felének sajátos vonása, hogy Európa több országában zeneszerzők, majd hatásukra tanítványaik kapcsolódtak be a népzene gyűjtésbe. Az ifjú Pongrácz Zoltán szülőföldjén 23 településen 1930-33 között gyűjtött magyar népzene t, mely anyag most került először kiadásra. Mindez csak 125 népdal, mert a második világháború alatt megsemmisült több száz dallamot tartalmazó gyűjteményes kézírata. Azok a kották maradtak meg, melyeket letisztázva átadott zeneakadémiai zeneszerzés tanárának, Kodály Zoltánnak, aki beillesztette azokat az általa kialakított népzenei típusrendjébe. Kodály

zenei rendszere részét képezi a Magyar Tudományos Akadémia Népzene kutató Csoportja utódintézménye (MTA BTK Zenetudományi Intézete) Népzene- és Néptánc kutató Osztály és Archívuma népzenei anyagának. Egy-egy népdal a Bartók Béla által létrehozott zenei rendben őrződött meg. E két anyagból válogattam ki az egyes népdalokat, melyet a Szlovákiai Magyar Művelődési Intézet adott ki szlovákiai kisebbségi támogatással.

Több okból tartottam fontosnak Pongrácz Zoltán gyűjtése közreadását.

1. Gyűjteménye rávilágít sokirányú érdeklődésére, többirányú zenei tevékenységére.

2. Közelebről megismerhetjük a Csallóköz népdalanyagát.

3. Nem utolsó sorban egyben Kodály Zoltánra is emlékezünk, akinek keze nyoma közvetlenül is ott van Pongrácz kottáin. A mester minden jel szerint szeretettel, türelemmel oktatta az ifjú zeneszerzőt a gyűjtőmunkára és a népdalok pontos kottaképi visszaadására. Pongrácz elbeszélése szerint pedig tanácsokkal látta el a gyűjtések folytatását illetően.

Számomra különösen tanulságos volt az immár egyben látható gyűjtemény megismerése és összehasonlítása az év szerint szintén 2018-as kiadású, épp egy évvel Pongrácz kötetének bemutatója előtt, 2018 szeptemberében szintén a Zenetudományi Intézetben bemutatott Kodály Bars megyei gyűjtését tartalmazó anyaggal. (Tari Lujza: *Kodály Zoltán Bars megyei népzene gyűjtései*. Argumentum – MTA BTK Zenetudományi Intézet. Ismertette: Paksa Katalin in: *Ethnographia* 2019. 130. évf. 1. 136-140.) Mivel az utóbbi könyv megjelentetése a kiadó egyéb munkái miatt 2017-ről elcsúszott, a két könyv szinte egyszerre megjelenhetett volna, ha nincs csúszás a dunaszerdahelyi műhely esetében is.)

A könyvben kutatástörténeti összefoglalás mutatja be a Duna fölötti területeken végzett népzene gyűjtéseket. Az I. világháború végéig Vikár Béla, Kodály Zoltán, Bartók Béla, Lajtha László, Molnár Antal dolgozott a területen. A két világháború közt csak Pongrácz gyűjtött, gyűjthetett a Csallóközben. A második világháború után Szijjártó Jenő, Szomjas-Schiffert György, az 1990-es évektől kezdve pedig Ág Tibor, Ürge Mária és többek közt e sorok írója gyarapította a gyűjteményt.

Pongrácz Zoltánnak a régi Pozsony-, Komárom-, Esztergom- és Nyitra megye falvaiban végzett gyűjtése zárt egységet képez a népzene kutatás történetében, hasonlóan mindazon népzene gyűjtéshez, amelyeknek az adott falvakból korábban nem volt gyűjtési előzménye, később pedig nem, vagy csak sok évtizeddel később lett, a történelem viharai és a politikai áramlatok következtében nem lehetett folytatása. Az 1930-as évek elején – amikor a szlovákiai magyarok körében teljesen szüneteltek a gyűjtések –, több olyan faluban járt, ahol előtte és utána nem fordult meg népzene gyűjtő. Volt, ahol ő járt először azokban a falvakban, melyek később gyakran felkeresett települések lettek, s máig nevezetesek népi kulturális hagyományaikról (pl. Martos, Naszvad).

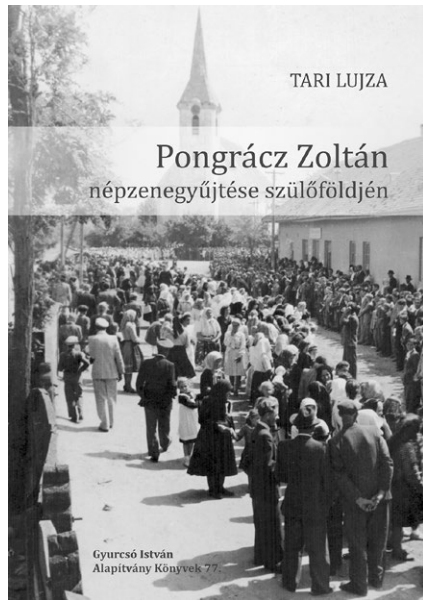
A gyűjtés megkezdésekor alig 20 éves, komolyabb népzenei ismeretekkel még nem rendelkező fiatalember a helyszínen hallás alapján kottázta le a népdalokat, ahogyan tette azt akkoriiban számtalanszor a legtöbb népdalgyűjtő az igen drága fonográf készülék hiányában. Gyűjtése anyagával azonban csökkent a fehér foltok száma egy-egy népdal elterjedtségét illetően, s a korábban fel nem keresett falvakból is van adat valamely népdalra, népszokásdallamra, balladára, gyermekjátékra. A gyűjteményében szereplő népdalok változatokkal egészítik ki és területileg is összekötik Kodály Zoltán Nyitra-, Bars- Hont- és Pozsony megyei

és Bartók Béla Komárom megyei (Nagymenyger) gyűjtéseit. A népdalanyag a szélesebb térséghez (az északi területekről Nyitra-, Bars, Hont, Zemplén stb. megyék) és a tágabb magyar nyelvterülethez is kapcsolódik. Több általa gyűjtött népdal megegyezik a 20. század elején az Alföldön és Székelyföldön, az 1930-as évek elején pedig a Dél-Dunántúlon, Dél-Alföldön és a Palócvídeken mások által gyűjtött, azokban az években divatozó népdallal.

Gyűjteménye egy korszak, egy vidék népzenejének és egy ifjú muzsikussokoldalú érdeklődésének hű lenyomata.

A kötetben az egyes népdalokhoz fűzött jegyzeteken kívül különböző mutatók segítik a tájékozódást, valamint magyar, szlovák és angol nyelvű összefoglaló tájékoztatja a nem magyar olvasókat.

Kodály szellemében a szerző szándéka volt az is, hogy a bemutatott falvak lakói visszatannulhassák saját vidékük dalait, ha azok már ellefejtődtek volna. Vagy épp örömmel csodálkozzanak rá a szájhagyomány életerejére, ha valamelyik népdal még él a Pongrácz Zoltán által gyűjtöttök közül. Ezzel a magyar népzene minél mélyebb megismertetéséért már eddig is sokat tevő dunaszerdahelyi Huszár László igazgató olyannyira egyetértett, hogy már a nyári népzenei táborokba eljuttatta a könyv népdalanyagát. A bemutatón arról is tájékoztatta a megjelenteket, hogy a népdalok az internetre is felkerültek, s használatukról érkeznek hozzájuk a visszajelzések.

Tari Lujza

Mohos Nagy Éva interjú

„A Végzet hatalma”

A Magyar Kodály Társaság Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Tagcsoportja október 7-én hétfőn este Nyíregyházán, a Móricz Zsigmond Megyei és Városi Könyvtár konferenciatermében **Mohos Nagy Éva** Liszt-díjas operaénekesnőt, Professor Emeritát, a Csokonai Színház örökös tagját látta vendégül. Ennek kapcsán beszélgettünk a művésznővel. „Húszéves koromig eszembe sem jutott, hogy énekesnő legyek” – nyilatkozta egyszer.

– *Mikor gondolta meg magát?*

– Egész életemben szerettem volna énekelni, de a családom nem engedte. Azt mondták: „Két hangszalagra nem lehet építeni egy életet, keressek inkább polgári pályát!” Már zongoratanár-szakos hallgató voltam Szegeden, amikor Sinkó György basszista, érdemes művész az első kötelező hangképzés órán meghallgatott, és megkérdezte: „Maga miért zongorázik, és nem énekel?”

– *Mikor került Debrecenbe?*

– A férjemmel jöttem 1974-ben „előénekelni” Debrecenbe, de már betöltötték a szoprán állást. A férjemet korrepetitorként alkalmazták, nekem meg azt ajánlotta a vezetőség, hogy tanuljam meg a *Végzet hatalma* Leonóra szolamát, talán szerencsém lesz. Így történt, mert az 1974 karácsonyi Végzet előadása – betegség miatt – elmaradt, s jött a felkérés 1975. január 2-ára. Szabó László zeneigazgató vállalta a felelősséget a beugrásomért. Honoráriumot ugyan nem kaptam, de egy „fél” szerződést igen. Akkor lettem a Csokonai Színház magánénekesese.

– *Végigénekelte az operairodalom nagy szopránszerepeit, Beethoven Fideliojának Leonóra szerepére a Magyar Állami Operaház is meghívta. Vendégszerepelt a szegedi, győri, miskolci operákban; énekelt Ausztria, Németország, Olaszország, Románia és Japán színpadain is. És – úgy tudom – fellépett Nyíregyházán is...*

– A Csokonai Színház rendszeresen vendégszerepelt Nyíregyházán opera és operett előadásokkal. Nagyon jó lehetőség volt a „tájéloadás” a kezdő énekesek számára is. 1976-ban, első szerepemként, Verdi Rigoletto című operájában Gildát énekeltem itt. Sőt, az első Nívó-díjamat is Nyíregyházán kaptam, a Várostól.

– *Zsűritag volt finnországi és romániai énekversenyeken, a budapesti Weiner Leó énektanszaki versenyen, a Petrovics Emil Énekversenyen. Milyen szempontok vezették döntéseiben?*

– Amikor valakit meghallgatok, szinte fontosabb számomra a kisu-gárzás, mint a hangja, mert a hang az képezhető. Ráadásul kezdő énekesknél nem is hallom az énekhangot teljes egészében, hiszen nincsenek a rezonanciák maradéktalanul bekapcsolva. Csak akkor tudok valódi véleményt alkotni, amikor elkezdjük a hangépítést. A tanárom azt mondta: „a világ legszebb hangjai a kórusokban állnak”. Nem a hang, hanem az egyéniség, a fantázia, a képzelőerő, a teremtdőerő, a szorgalom, a célratörés, az akarat s a többi, ami érdekessé, művésszé formálja az énekest. Aki nem képes a hallgatóság szívéhez jutni, az nem művész, legfeljebb – ha jó a technikája – használható mesterember. (Van, aki már ebből is meg tud élni...)

– 1992 óta tanít a *Debreceni Egyetem Zeneművészeti Karán*, a *Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem doktoriskolájában DLA fokozatot szerzett, tavaly pedig „Professor Emerita” címmel tüntették ki. Tanítványai most is elkísérték...*

– Ugyanolyan boldog vagyok, amikor tehetséges fiatalokat tanítok, mint amikor a színpadon énekeltem. Tanítványaimra pedig büszke vagyok! Többen közülük rangos országos és nemzetközi énekversenyeket nyertek, s ma már nagy operaházakban énekelnek, Bécstől Budapesten át Szegedig. Csak néhány név: Kelemen Zoltán, Massányi Viktor, Gál Erika, Haja Zsolt, Balczó Péter, Kriszta Kinga, Lévy Enikő, Busa Gabriella, Kiss Dia, Vásáry André...

– *Vagy éppen a nyíregyházi Biri Gergely. A mostani este is tanítványaival érkezett...*

– Igen. Andrassy György, Bozi Benjamin és Grega Csaba énekel, őket pedig Anducska Katalin zongoraművésznő kísérte.

A teltházas közönség pedig szünni nem akaró vastappsal köszönte meg a csodás élményt...

Sipos László

Elismerések a művészetoktatásban **Magyar Művészeti Akadémia**

A Magyar Művészeti Akadémia 2018 óta Elismerő Oklevelet adományoz a művészetoktatásban kimagasló teljesítményt elért *pedagógusok, művésztanárok, művészetpedagógiai kutatók*, továbbá *közösségek, intézmények* részére; az elismerésből évente legfeljebb öt adományozható, ahhoz bruttó 250 ezer forint pénzjutalom is jár. A 2019-es elismeréseket november 6-án az MMA irodaházában adta át *Vashegyi György*, az MMA elnöke és *Farkas Ádám* elnökségi tag, az MMA Oktatási, Képzési és Tudományos Bizottságának elnöke. Pedagógus kategóriában Igaliné Büttner Hedvig, a művésztanárok közül Fábíán Éva és Kertész Lajos, a közösségek részéről a Gyermek és Ifjúsági Képzőművészeti Műhely Alapítvány, az intézmények közül pedig a Nádudvari Népi Kézműves Szak középiskola és Kollégium képviselője vette át az elismerést.

Fábíán Éva népdaléneklés oktató (művésztanár kategóriában)

A művészetoktatás területén nyújtott kimagasló teljesítményéért három pedagógus, valamint két intézmény, alkotóműhely kapott elismerő oklevelet. 2019. évben művészetpedagógiai kutató kategóriában a Magyar Művészeti Akadémia nem adott elismerést.

A díjazottak:

Igaliné Büttner Hedvig ének-zene tanár, karnagy (pedagógus kategóriában);

Berettyóújfalui Szakképzési Centrum Nádudvari Népi Kézműves Szak középiskolája és Kollégiuma (intézmény kategóriában);

Kertész Lajos zongoraművész-tanár (művésztanár kategóriában);

Gyermek és Ifjúsági Képzőművészeti Műhely Alapítvány (GYIK Műhely Alapítvány) (közösség kategóriában).

„A Magyar Művészeti Akadémia folyamatosan figyelemmel kíséri a magyar és egyetemes kultúra értékeinek érvényesülését, megóvását, a hagyományok tiszteletét fejlesztő, és annak szeretetét, megbecsülését a felnövekvő generáció számára továbbadó, értékteremtő nevelési, oktatási tevékenységet” – hangsúlyozta köszöntő beszédében Vashegyi György. Mint mondta, az MMA a magyar kulturális élet kimagasló alkotói, szellemi teljesítményt felmutató művészeinek a közössége, megalakulása óta a hazai és nemzetközi területen egyaránt kiemelt figyelmet szentel a művészetek népszerűsítésére, közkinccsá tételére és bemutatására, a művészetoktatás szerepe és társadalmi fontossága, jelentősége elismerésére.

Fábíán Éva, az Óbudai Népzenei Iskola népi ének tanára a hazai népzeneoktatás területén végzett több évtizedes elhivatott művésztanári tevékenységének elismeréseként vette át az oklevelet.

Igaliné Büttner Hedvig, Fábián Éva, Kertész Lajos, Eplényi Anna,
Farkas Ádám, Vashegyi György, Benő-Nagy Réka

A Gyermek és Ifjúsági Képzőművészeti Műhely Alapítványt a hazai művészettel nevelésben végzett közösségépítő tevékenységéért ismerte el oklevéllel az MMA. A GYIK Műhely közel fél évszázad óta kiemelkedő szellemi és gyakorlati műhelye a gyermekek játékos vizuális nevelésének.

A Berettyóújfalui Szakképzési Centrum Nádudvari Népi Kézműves Szakközépiskolája és Kollégiuma a magyar népi kézműves oktatásban végzett közel három évtizedes példaértékű tevékenységének megbecsüléseként kapott elismerő oklevelet. Az intézmény küldetése, hogy a hagyományos tudást, mesterségeket, a természet- és környezettudatos életvitelt, a szellemi örökséget visszatanítsa az attól eltávolodott nemzedékeknek.

A Magyar Művészeti Akadémia Elismerő Oklevelet adományoz Pedagógus kategóriában **Igaliné Büttner Hedvig** részére a hazai zeneművészet területén végzett közel négy évtizedes elhivatott pedagógiai tevékenységének elismeréseként.

Igaliné Büttner Hedvig karnagy, ének-zene tanár a legtisztább kodályi hagyományok egyik leghitelesebb továbbvivője. A korábbi Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskolán végzett karvezetői és énektanári tanulmányait követően, immáron 38 éve tanít ének-zenét, ezen belül 23 éve a Hunyadi

János Ének-Zenei, Nyelvi Általános Iskola felső tagozatának ének tanára és Magyarország egyik legeredményesebb gyermekkórusának, a Hunyadi Nagykórusnak a karnagya.

Kivételes szakmai tudása, zenei tehetsége különleges pedagógiai érzéssel párosul. A Kodály Zoltán személyes kezdeményezésére indult ének-zenei tagozattal működő iskola felsőtagozatának ének-tanáráként rendkívül kitartó, áldozatkész pedagógiai munkája nemcsak az iskola diákjainak órarend szerinti zenei nevelésére terjed ki, hanem a kóruspróbák vezetésére és az egyedülálló repertoárral bíró kórus eredményes hazai és nemzetközi bemutatkozásainak szakmai felkészítésére is.

A Magyar Művészeti Akadémia Elismerő Oklevelet adományoz Művésztanár kategóriában **Kertész Lajos** részére a hazai zeneművészet területén végzett több mint hat évtizedes elhivatott művésztanári tevékenységének elismeréseként.

Kertész Lajos zongoraművész-tanár, református teológus, a Magyar Kodály Társaság alapító és tiszteletbeli tagja kivételesen hosszú és gazdag zongoratanári pályát tudhat magáénak. A Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskolán végzett zongoraművész tanulmányai során tanárai voltak Kodály Zoltán, Járdányi Pál, Szabolcsi Bence, Vásáry Tamás, akik alapvetően meghatározták a zeneművészethez való viszonyát, zenepedagógiai életpályáját. Zongoraművész-tanári diplomája megszerzésének jubileuma kapcsán október hónapban vehette át vasoklevelét Vigh Andreától, a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem rektorától.

Tanítványai nemcsak tanárként, de nevelőként, példamutató személyiségként is tisztelik. Pályafutása során többek között olyan kiváló tanítványai voltak, mint Kassai István zongoraművész, az MMA rendes tagja, Dobozy Borbála csembalóművész, az MMA levelező tagja, Eredics Gábor, a Kossuth-díjas Vujicsics Együttes vezetője, az MMA levelező tagja.

Zongoraművészként elsősorban magyar – köztük kortárs magyar – komponisták műveit adta elő. Bartók Béla: „Mikrokozmosz” és „Gyermekeknek” című pedagógiai sorozatai keretében hangversenyeken ismertette a műveket. Kiemelkedő zenei ismeretterjesztő tevékenysége mellett, cikkeket írt, előadásokat tartott.

Művésztanári munkája a magyar zongoraművészet, a zongorapedagógia és egész zenekultúránk kiemelkedően értékes személyiségévé avatta őt.

„Az én lelkem a tüzek lelke, az én dalom a hajnalé”

KATANICS MÁRIA ÉLE T Ú T J A

Kiállítás a Bácskai Kultúrpalotában

(Baja, Szentháromság tér 3.)

2019. november 15. – 2020. február 5.

**A kiállítás megnyitása november 15-én,
a három évvel ezelőtt elhunyt neves karnagy szülővárosában.**

Katanics Mária életútja

Katanics Mária tizenkilenc éves koráig, 1948-ig Baján élt. Itt végezte a Miasszonyunkról Nevezett Szegény Kalocsai Iskolanővérek Intézetében az elemi, majd a polgári iskolát, végül a líceumot, illetve a tanítóképzőt.

A bajai iskolában eltöltött másfél évtized, az iskola szellemisége, a nővérek nevelői hatása egész életére meghatározó volt. 1983-ban így írt erről: „Ötven évvel ezelőtti első lépéseimet, amelyeket a Miasszonyunk Leánynevelő Intézetben megtettem, az Úristen segítségével soha nem fordítottam másfelé, mint amire ott irányítottak. Életemre, pályámra, világnézetemre, az emberekkel, a világgal, a családommal való kapcsolatombra ez a nevelés volt véglegesen döntő hatású. Több élet is kevés volna, hogy lerőjám hálámat a Rendnek azért, amit ott kaptam.”

A budapesti Zeneakadémián 1952-ben szerzett énektanári diplomát. Ezután a Cinkotai Tanítóképzőben, később a budapesti Szilágyi Erzsébet Gimnáziumban, 1972-től a Marczibányi téri Kodály Zoltán Ének-Zenei Általános Iskolában tanított és vezetett kórust. 1984-től a Zsámbéki Katolikus Tanítóképző Főiskolán, majd az ELTE-n és a Zeneakadémia Tanárképző Intézetében oktatott kórusmódszertant és karvezetést. Ötvenöt éven át, 2007-ig tanított.

1959-ben megalapította és hosszú évtizedeken át vezette a Szilágyi Erzsébet Nőikart, amely a magyar kórusművészet egyik legjelentősebb együttesévé vált. Számatalan hazai fellépésük, huszonhárom külföldi koncertkörútjuk, kórusversenyeken elért kimagasló eredményeik, rádió- és tévészerepléseik elismertté tették a kórust szerte Magyarországon és sok európai országban.

Mohayné Katanics Mária országszerte rendszeresen tartott karvezető tanfolyamokat, módszertani továbbképzéseket. Húsz éven át a Magyar Rádió Énekkarának vendégkarnagya is volt. Nyári egyetemi kurzusokat vezetett az USA-ban, Kanadában és Japánban. A nyolcvanas években két könyvet írt Bartók Béla és Kodály Zoltán kórusműveiről. Munkássága elismeréséül többek között a Magyar Köztársasági Érdemrend Kiskeresztjével (1994) és Bartók-Pásztory díjjal (2005) tüntették ki.

Énektanári és karnagyi munkájában magával tudta ragadni a tanítványait. Mindaz, amit ők és a kórustagok kaptak tőle, sok esetben életre szóló élmények, hatások, útmutatások voltak. Számatalan visszaemlékezés őrzi annak emlékét, hogy sokan életük különböző helyzeteiben évekkkel, évtizedekkel később is

mélyen merítettek abból, amit Katanics Máriától, egykori tanárunktól vagy karvezetőjüktől kaptak.

Házastársával, *dr. Mohay Bélával* négy fiúgyermeket neveltek fel. Később tizenegy unokája tette teljessé szép családi életét.

A kiállítás mottója egy Sík Sándor-i idézet: „Az én lelkem a tüzek lelke, az én dalom a hajnalé.” Katanics Mária ezt a két sort írta fel a líceumban éveken keresztül több füzeté első lapjára. Talán egész életének jelmondatául választotta ezt. Milyen mélyen kifejezi ez a hivatását, életét vezető lelkületét, ahogy tanított, ahogy kórusokat vezetett, ahogy gyerekeknek és felnőtteknek egyaránt átadta a zene szeretetét és megélté az emberi kapcsolatait. Mindig előre tekintett, és mégis megőrzött mindent, amit csak lehetett. Megannyi írás, fénykép, dokumentum, levél és tárgy maradt a hagyatékában, melyek élete legkülönbözőbb időszakából mutatnak valamit róla, őriznek valamit tőle. A tárlat anyagának összeállításához bőségesen tudtunk ezekből válogatni.

Tavaly ősszel egykori iskolájának utódjában, a Szent László Általános Művelődési Központban méltó módon emlékeztek róla, egy ünnepség keretében az iskola egyik termét róla nevezték el. Decemberben a Városházán posztumusz Baja díszpolgára címet kapott. Áprilisban az önkormányzat márványtablát állíttatott szülőházának falán (Szent Antal u. 24.).

Ezen előzmények után ad most teret Baján a Bácskai Kultúrpalota közel három hónapra keresztül a nagyszabású kiállításnak, amely végigvezeti a látogatót Katanics Mária életének lényegesebb állomásain, betekintést ad, hogy az országos és nemzetközi hírű zenepedagógus és kórusvezető hogyan tudott hatni sajátos karizmájával számtalan tanítványára.

A tárlat megmutatja, hogy miként vélekedett önmagáról, munkájáról, hozzá közel állókról, tanításról, karvezetésről, hitről, illetve milyennek látták őt mások hivatása gyakorlása közben és azon kívül. A képeket és szövegeket tartalmazó huszonhárom nagy méretű tábló részben időrendi, részben tematikus rendet követ, ezekhez csatlakoznak a vitrinekben és a falakon elhelyezett tárgyak, emlékek Katanics Mária életének legkülönbözőbb szakaszaiból kisgyermekkorától idős koráig. Két érintőképernyős monitor lehetőséget ad a látogatónak, hogy több tucat, egyenként

néhány perc időtartamú régi filmrészletet és hangfelvételt megnézzen, meghallgasson.

A tárlat megtekintésekor mindenki elvihet egy harminckét oldalas füzetet, amely a tablók tematikáját követve Katanics Máriától származó rövid írásokat, és órála szóló idézeteket tartalmaz. Ez kiegészíti és egyben teljessé teszi azt a gazdag anyagot, amely Baja egykori szülöttjének életútját tárja – ilyen formában és ilyen részletességgel most először – a nyilvánosság elé. A tárlat 2020. február 5-ig látogatható hétfőn, kedden, csütörtökön és pénteken 8 és 16 óra, szerdán 8 és 17 óra között.

Bízunk benne, hogy a kiállítást a későbbiek során máshol is – reményeink szerint Budapesten is – megnézhetik az érdeklődők.

Mohay Péter

Ünnepi beszéd

Tisztelt Vendégeink, Kedves Barátaink!

Különleges alkalom ez, amikor Baja város szülöttje, a magyar zenei élet ragyogó csillaga emlékére kiállítás nyílik a bajai Kultúrpalotában. Megtiszteltetés számunkra, hogy ezeket az ünnepi perceket együtt töltsük.

Azért állhatok itt most Önök előtt, mert a Teremtő ajándékaképpen, négy évig a Szilágyi Erzsébet Gimnázium tanulója voltam, KATANICS MÁRIA tanítványa lehettem, és a nagynevű iskola kórusában énekelhettem. Ez az élmény meghatározta az életemet.

A „Szilágyi Gimnázium” fogalom volt Budapesten és az egész országban, jeles oktatói között nagyhatású tanárok, kiváló tudósok működtek. Közülük 1960-ban már kiemelkedett az iskola énektanára, Mohayné Katanics Mária, a Szilágyi Erzsébet Nőikar vezetője.

Mária néni egyik neves elődje *Sztojanovits Adrienne* volt, a korábbi énektanár-karnagy, hiszen tudjuk, hogy Kodály Zoltán a Pünkösdlő című kórusművet neki és kórusának ajánlotta. Az intézetben akkor már virágzó zenei élet folyt. Rövid ideig még egy kivételes tehetségű zenetanár is működött az iskolában Mária néni előtt, *Szőnyi Erzsébet*, később sikeres zeneszerző-tanár, aki munkásságát Kodály Zoltán zenei nevelési elgondolásának szolgálatába állította. Többek között egy rendkívül sikeres módszertani könyvet írt *A zenei írás-olvasás módszertana* - címmel. A könyv és a hozzá tartozó gyakorlófüzet-sorozat bejárta a világot, és ma is tanítanak belőle. A 96. életévében járó Kossuth-díjas professzor ma is Magyarország zenei nagykövete.

A csillagok kedvező együtt-állásának köszönhetően, egy harmadik ragyogó muzsikus vehette át ezt az örökséget a budai Szilágyi Erzsébet Gimnáziumban, ő Katanics Mária, aki 1959-ben kezdett ott tanítani, és hamarosan világsikerre vitte a Szilágyi Erzsébet Nőikart.

Katanics Mária Bajáról indult, a Pünkösödölő ősbemutatójának hetében, 1929. április 29-én született, 13 évig itt élt, és magába szívta a pezsgő életű város kultúráját. Két kiváló muzsikus, Bálint Ferenc, majd Gajdán Olga nővér áldó kezei alatt énekelt, így már gyermekkorában megérintette a kóruséneklés varázsa. Közben tíz évig Recska Ilona tanította zongorázni, aki szintén nagy tapasztalatú, kiváló zenetanár volt. Katanics Mária tisztelettel és halás szeretettel emlékezett mindhármukra. Otthon pedig édesanyja zongorajátékából ismerhette meg a hangszer gazdag irodalmát. Baja város zenei élete jelentős hatást gyakorolt rá, hallhatta az oda érkező kiemelkedő művészek hangversenyeit. Felejthetetlen élményt jelentett számára például Bárdos Lajos hangversenye. A zeneszerzőzenetudós karnagyhoz Budapesten azután hosszú, őszinte barátság fűzte.

Katanics Mária így emlékezett első iskolájára:

„Ötven évvel ezelőtti első lépéseimet, amelyeket a Miasszonyunk Leánynevelő Intézet kapuján megtettem, az Úristen segítségével soha nem fordítottam másfelé, mint amire ott irányítottak. Életemre, pályámra, világnézetemre, emberekkel, világgal, családommal való kapcsolatomra az a nevelés volt véglegesen döntő hatású. Több élet is kevés volna, hogy lerőjem hálámat a Rendnek azért, amit kaptam.”

Saját tanári munkájának színhelyei olyan műhelyekké váltak, ahol a gyermekeket és felnőtteket nemcsak zenére tanította, hanem az életre, hivatásra, becsületre, világnézetre is. Cinkotán a Tanítóképzőben, majd Budapesten a Szilágyi Gimnáziumban, a Marczibányi téri Kodály Zoltán Ének-zenei Általános Iskolában, a Zsámbéki Katolikus Tanítóképző Főiskolán, az Eötvös Loránd Tudományegyetem Tanárképző Karának Zenei Tanszékén, a budakeszi Prohászka Ottokár Katolikus Gimnáziumban és a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem Tanárképző Karán oktatott, – mindenütt művészi lobogással, szakmai tudással vezette tanítványait. Gyermekkori hite magával ragadta mindazokat, akik a hangversenyeken és az előadásain megtapasztalhatták áradó zeneiségét, mély tudását.

Katanics Mária Kodály Zoltán egyik nagyra becsült tanítványa volt, aki személyes élményeit már diákkorában gyűjtötte azokon a különleges alkalmakon, amikor a zeneszerző lakásán néhány társával és kollégájával első olvasatban szólaltatta meg a frissen elkészült triciniumokat. Ezekről a tapasztalatokról is lelkes hangon ír abban a nagyszerű könyvben, amelyik 2018-ban jelent meg, „KATANICS” címmel, a Flaccus Kiadónál. Az értékes, tartalmas kiadványt meleg szívvel ajánlom minden zenét szerető embernek, – bizonyos, hogy nem csak zenészeknek jelenthet élményt a gazdag gyűjtemény.

Kodály Zoltán később is figyelemmel kísérte kiváló tanítványát, meglátogatta hangversenyeinket, ami megbecsülésének, szeretetének jele volt. Ugyanakkor nagy hatással volt Mária néni életére Bárdos Lajos is, hiszen több kórusában énekelt, így közelről láthatta a zseniális karnagyot, nagyszerű tudós-tanárt és zeneszerzőt, aki szintén barátságával tüntette ki

öt. Alkotó barátságok fűzték őt sok kortárs zeneszerzőhöz, akik közül számosan neki ajánlották új műveiket. Ugyanakkor szólnunk kell Katanics Mária irodalmi és képzőművészeti műveltségéről, – általában a társművészetekhez kapcsolódó érdeklődéséről.

Itt örömmel említem meg a bajai Éber Házhoz fűződő kapcsolatát. A családok régóta barátságban éltek. A két nagyszerű művész, az idősebb és fiatalabb Éber Sándor festő-tanár a város szellemi irányítói közé tartoztak, maguk is kiválóan zenéltek, és ehhez a sokszínű, értéktéremtő baráti körhöz csatlakozott a fiatal muzsikus, Katanics Mária is. Itt indult az élethosszig tartó barátság *Lukin Lászlóval*, aki szintén Bajáról indult sikeres énektanári és zenei-ismeretterjesztő pályájára. Baja város pezsgő kultúrájához hozzá tartozott a virágzó vízisport-élet is. A Sugovica és a Duna holtágainak festésre ihlető képe, az evezés, a horgászat, az egészséges szellem és test, mind hozzá járult tehetségek virágba borulásához.

Katanics Mária Budapesten, a Szilágyi Erzsébet Nőikarral, majd a Kamarakóruossal bejárta a világot. Szuggesztív, igényes, őszintén csengő muzsikáját mindenütt kirobbanó lelkesedéssel fogadták. A kórus énekesként magam is csodálatos élményeket gyűjthettem vele itthon és az európai hangversenytermekben. Énekeltünk fesztiválokon, konferenciákon, zenei versenyeken. Ezek közül most csak egyet emelek ki: 1969-ben, miután nagy sikerrel szerepeltünk az Arezzo-i nemzetközi kórusversenyen, eljutottunk VI. Pál pápa audienciájára, Castel Gandolfo-ba. A pápa a műsorunkból nem Giuseppe Verdi Szűz Máriát dicsőtő nőikarát kérte tőlünk, hanem Kodály Zoltán csodálatos Ave Maria című művét. Lélekemelő volt itt muzsikálni, becses, elragadott pillanatokot éltünk át.

Katanics Mária sok helyütt tanított itthon és a világ minden táján. Bemutató óráit száz és száz karnagy, zenei szakember csodálta. Nemzetközi versenyek zsűrijében, továbbképzések rajongva szeretett tanáraként, Kodály és Bartók műveit elemző könyveivel, cikkeivel és előadásaival gazdag tapasztalatait adta át tanítványainak, hallgatóinak, fiatal kollégáinak. Saját énekesinek személyes barátja lett, mindenkiben kereste és megtalálta a jót, az értékest, amelyet később is figyelemmel kísért. A Szilágyi Erzsébet Nőikar és az abból kinőtt zenés baráti műhely, a „Kamara”, Mária néni családjának részévé vált. Ez a szellemi örökség máig is él. Éppen egy héttel ezelőtt tartottunk szép hangversenyt Mária néni 90. születésnapja, és a Kamara főnnállásának 60. évfordulója alkalmából.

Katanics Mária nagyhatású tanár volt. A kiválasztott zeneműveket azokkal is megszerettette, akiktől korábban távol álltak a zene csodái. Úgy tanított, hogy a remekművek értékei minden hallgatója számára csillagfényrel ragyogtak föl. Ő maga szépen énekelt, és az általa bemutatott népdalok szeretete útravalóul szolgált egész életünkre. Mi, városi gyerekek az ő osztályában nemcsak a magyar népi dallamok gazdagságát ismertük meg, de rácsodálkozhattunk a magyar népköltészet reme-

keire is. Nála tanultunk szép magyar beszédet, ő megvilágította számunkra a dallam, a ritmus, a hangsúlyok, a tempó és a szöveg illeszkedésének, a prozódiaának a fontosságát is. Az ő kóruspróbáin, Bartók és Kodály kórusműveiben a szöveg és a zene egységének művészi példáival találkozhattunk. A tanárnő sokezer gyermek számára nyitotta föl a zeneirodalmi értékek kincsesárát.

A világszerte ismert előadóművész és nagyhatású tanár, *Mohayné Katanics Mária*, ugyanakkor szerető édesanya is volt. A családot az élet megszentelt alapjának tartotta. A Jóistentől megkapta azt a kegyelmet, hogy megérhette négy kiváló fia életének révbe érkezését. Ők, a maguk különböző útjait járva, szüleik méltó követői lettek. Mária néni egész életében hittel, imával és lankadatlan szeretettel ápolta a családját. Sugárzó élete sokunknak adott példát arra, hogyan lehet egy édesanyának összekötni a meglehetősen bonyolult zenész életformát a családi feladatok teljesítésével. Sokan tőle tanultuk meg, hogy nemcsak a lelkünk, de a muzsikánk is gazdagabbá, hitelesebbé válik azzal, hogy életet és szeretetet adunk gyermekeinknek, boldogságot teremtünk számukra, és ezzel az aranyfédezzel indítjuk őket önálló életpályájukra. Tudtuk, hogy mindez Mária néninek sem volt könnyű feladat, és mi, az ő követői, magunk is érezzük vállalásunk súlyát, de átéljük annak számlálhatatlan örömét is. Az ő életszentsége ma is előttünk fénylik.

Katanics Mária nagyságát sok kitüntetés jelzi, művészetét számos hang- és képfelvétel, CD és videó őrzi. Elismerései közül a „Bartók Béla-Pásztory Ditta-Díj”-at értékelte legtöbbször, hiszen azt a zenész társadalom képviselőitől kapta. Személyét családjának, kórustagjainak és a „Kamarásoknak” múlhatatlan szeretete övezi, és tanítványainak, tisztelőinek méltató megemlékezései tanúsítják. A róla szóló könyvben a „Kamarások” így fogalmaztak:

„Kislányként – ahogyan azt Te magad mesélted – a bajai Duna-töltésen vártad az alkonyatban megszülető csillagot. A csillag megszületett, de nem tartottad meg magadnak, hanem megtanítottad nekünk a csillag elfogadását, őrzését, képességeink, hivatásunk szerint – gyermekeinknek, tanítványainknak - annak átadását. Fellépéseink, hangversenyeink legtöbbször újra és újra csillagot teremtettél, amit újra és újra szétosztottál közöttünk. Magadnak semmit nem tartottál meg. Így tetted életünk talán legszebb élményévé az éneklést, a Kamarát.”

Katanics Mária korunk emberének is példaképe. Breuer János 2000-ben ezt írta róla:

„A legnagyobb énekkari művésznőnk ő. Ha mérhető bárkihez, – egyáltalán, – olyan óriásokhoz, /amilyen/ kezdetén a hagyomány-teremtő Bárdos – Vásárhelyi nemzedék volt.”

1984-ben, a nagy magyar muzsikusként, Bárdos Lajos pedig ezt írta Katanics Mária „Válogatás Kodály kórusműveiből” című tanulmánykötetének előszavában.

„A könyvbe bele nem írt, de belőle sugárzó értéke az is, hogy az onnan tanultakat a karvezető – ha csak egy kevés befogadó érzéke van – más művekben is hasznosíthatja. A mű címén túl szinte megérdemelné ”A karvezető-képzés vezérkönyve” titulust is. A kézirat egy igen nagy gyakorlatlaltal és sikerekkel rendelkező pedagógus, ugyanakkor édesanyai mivoltában is gyermeket tökéletesen ismerő személyiség műve. Nagybecsű ajándék a zenepedagógia, és azon keresztül a magyar társadalom számára is.”

Katanics Mária életének, művészetének tanújeleit itt láthatjuk ezen a pompás, gazdag kiállításon. Köszönet illeti ezért a családot, elsőként is Mohay Pétert, aki a kezdetektől gyűjtötte, rendezte a kiállítás anyagát, és irányította annak létrejöttét.

Befejezésül idézzük föl azt a gyönyörű dallamot, amelyet a Szilágyi Gimnáziumban, az első tanítási órák egyikén tanultunk Mohayné Katanics Máriától, és amelyet számos hangversenyünk kezdetén elénekeltünk vele. Ez a dallam is ékesen hirdeti, hogy a magyar népdalkincs bőséggel táplálkozott Európa ősi, gregorián zenéjéből.

*Szivárvány havasán, felnőtt rozmaringszál,
nem szereti helyét, el akar bujdosni.*

Ki kell onnan venni, s új helyre kell tenni,

Ki kell onnan venni, s új helyre kell tenni.

Köszönöm szíves figyelmüket.

Kollár Éva

Köszönetet mondtak:

Pethőné Kővári Andrea karnagynak és az Ad Libitum kórusnak
és *Pethő Attila műsorvezetőnek.*

Nyirati Klára – Polgármester asszonynak,

Kovács Zita – Múzeum Igazgatónak,

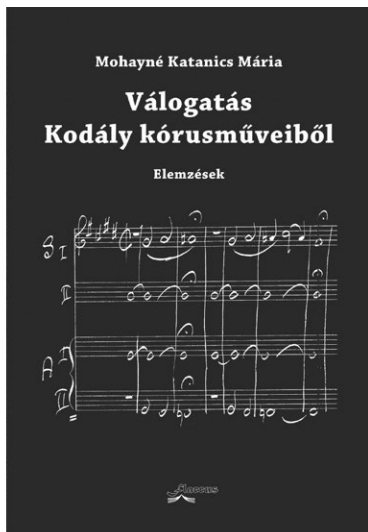
Korsós Krisztián – Kultúr Palota Igazgatójának.

*

„Aki zenével indul az életbe, bearanyozza minden későbbi tevékenységét, az életnek olyan kincsét kapja ezzel, amely átsegíti sok bajon. A zene tápláló, vigasztaló elixír, és az élet szépségét, s ami benne érték, azt mind meghatványozza.” (Kodály Z.)

Díjai, elismerései:

Kodály Zoltán-emlékérem (1979, 1983), Énekeljenek a népek – BBC-díj (1982), Liszt Ferenc-díj (1983), Pedagógus Szolgálati Emlékérem (1984), Bárdos Lajos emlékérem (1989), „Az iskoláért” emlékérem (1994), A Magyar Köztársasági Érdemrend kiskeresztje (1994), Kodály Zoltán közművelődési díj (1997), „Rendületlenül” diploma (1997), A Kodály Intézetért (2002), KÓTA-díj (2004), Bartók Béla-Pásztory Ditta-díj (2005), II. Kezdetért Emlékérem (2009), Pro Meritis Emlékérem (2013).

A Flaccus Kiadó meghívója

Mohayné Katanics Mária
Válogatás
Kodály kórusműveiből
Elemzések

c. könyvének második, javított,
bővített kiadásának bemutatójára

2019. november 19-én

Helyszín:
ELTE BTK F épület
Kodály terem

Előadók:

Rónaszékiné Keresztes Mónika, az EMMI magyar zenei nevelésért felelős
miniszteri biztosa,

Dr. Mindszenty Zsuzsánna, Őri Csilla, Márkusné Natter-Nád Klára.

Közreműködött: az ELTE Nőikara, vezényelt: *Erdős Ákos*, karnagy,

Zongoránál: *Bodnár Gábor*, intézetigazgató,

Műsorvezető: *Mohay Bence*

Ajánlás

Előszó a második kiadáshoz

Mohayné Katanics Mária karnagy, zenetanár írásait, műelemzéseit, a múlt század nyolcvanas éveiben született Válogatás Kodály kórusműveiből (Tankönyvkiadó, Budapest, 1986) c. kötetének új kiadását tarthatja kezében a Tisztelt Olvasó.

A könyv érdekességét az adja, ami kérdésként is felmerülhet: vajon miért fontos ezt a könyvet több mint három évtized után újra kiadni? A XXI. század második évtizedének végén egy a maihoz viszonyítva máshogyan működő világba pillanthatunk bele a Kodály művek elemzése során. Ezekből az írásokból egy másfajta kor és életszemlélet, a gyerekkorok esetében egy másfajta gyermek képe rajzolódik ki. Ma talán nehéz elképzelni, hogy volt idő, mikor az emberek még nem ismerték a mobiltelefont, a számítógépet, az internetet, ritkán néztek TV-t, viszont szívesen énekeltek. A gyerekek körjátékokat játszottak, fogékonyak vol-

tak a mesére, a felnőttek által szóban közvetített ismeretekre. Ahhoz, hogy igazán megértsük ennek a kötetnek a világát, mondanivalóját, feltétlenül többet kell tudnunk Mohayné Katanics Mária egyszeri és megismételhetetlen művészetéről, egyéniségéről, jelenlétéről a XX. század különleges kultúrtörténeti időszakában.

Nagy változásokkal, reményekkel teli fejlődő korszak volt ez a magyar zenei életben. Bartók Béla és Kodály Zoltán egyértelműen meghatározta a követendő irányt, amelyet nagy tehetségű zeneszerzők, előadóművészek, zenepedagógusok követhettek és saját szuverén tehetségük, művészi egyéniségük kibontakoztatásával a magyar kultúra javára fordíthattak. Ebben az időszakban született meg Kodály zenei nevelési koncepciója alapján a magyar iskolai ének-zene oktatás reformja is. Ezzel egyidejűleg az ifjúsági és a felnőtt karéneklés is egyre szebb magaslatokat ért el.

Mohayné Katanics Mária tanárként, karvezetőként az ötvenes évektől kezdve következetesen a kodályi úton haladt. Hitelességét az adta, hogy fiatal korától kezdve olyan kiváló tanároktól, elhivatott mesterektől tanulhatott, mint Baján – a szülővárosában – Gajdán Mária Olga nővér, az ő keze alatt énekelve szerezte első nagy kórusélményeit. A Zeneakadémiára kerülve többek között Kodály Zoltán, Bárdos Lajos, Vásárhelyi Zoltán, Ádám Jenő, Horusitzky Zoltán tanították, később Lajtha László irányítása alatt gyűjthetett népzenei. Énekelt a Forrai Miklós által vezetett Budapesti Kórusban, a Mátyás templom kórusában pedig Bárdos Lajostól – aki emberként és karnagyként is nagyhatású példaképe volt – leste el a kórusvezetés mesterségének és művészetének fogásait.

Karvezetői pályája a cinkotai tanítóképzőben indult, 1959-től a Szilágyi Erzsébet Gimnáziumban tanított, itt Sztojanovits Adrienn utódként Kodály és Bárdos személyes jelenlétében is vezényelt. Ebből a gimnáziumból nőtt ki a hatvanas évek elején a legendás Szilágyi Erzsébet Nőiakar. Nemzetközi kórusversenyeken elért győzelmekkel, rádió- és lemezfelvételekkel, kortárs szerzők ősbemutatóival, és mindennek előtt felejthetetlen koncertek sorozatával a következő mintegy ötven év egyik legmeghatározóbb kórusává váltak.

Eközben énektanárként, vendégkarnagyként, karvezetés tanárként nemzedékeket nevelt a zene szeretetére, és magas szintű művelésére. Minden pillanatban lehetett tőle tanulni, de soha egyetlen pillanatra sem lehetett őt utánozni, mert annyira egyéni volt minden megnyilvánulása,

a szuggesztivitása, az érzékenysége. Széles skálán mozgó érzelmeiből, tudásából, igényességéből, a kórusvezetés és -nevelés területén szerzett hatalmas tapasztalatából mindig lehetett meríteni.

Amikor a Kodály művek elemzését kezünkbe vesszük, nem száraz tudományos munkával találjuk magunkat szembe. A szerző, Mohayné Katanics Mária saját tanári és kórusvezetői munkájának tapasztalataira támaszkodik. Ez adja a könyv hitelességét, a különlegességét pedig az, hogy mer és tud érzelmi oldalról közelíteni a kórusművekhez, ugyanakkor hihetetlenül praktikus karvezetői tanácsokat ad a betanításukhoz és a vezénylésükhez egyaránt. Figyelmet szentel a legapróbb részleteknek, a néprajzi, történelmi, irodalmi párhuzamoknak is. Minden mondatában igényes, világos, adott esetben tudományos, emellett sokszor humoros is tud lenni. Pontosan érzi, hogy mire van szüksége egy kórus vezetőjének ahhoz, hogy ezeket az elemzéseket elolvasva új dimenzióban lássa Kodály kórusműveit.

Személyes tapasztalataim alapján is feltétlenül ajánlom a kötetet minden énektanárnak, karvezetőnek. Az ELTE Zenei tanszéken eltöltött harminhárom évem alatt – melyből tizenkét évig közvetlen közletről kollégaként csodálhattam Mohayné Katanics Mária művészetét –, ha a tanításban Kodály egyneműkar került elő, mindig segítségül hívtam a most újra kiadásra kerülő könyv elemzéseit. Kikerülhetetlenül fontos szakirodalom, élvezetes, elgondolkodtató olvasmány, igényes munkára inspiráló, kiváló segítség minden kórusvezető számára, és egyben a XX. század kórusművészetének fontos kultúrtörténeti munkája is.

Mindszenty Zsuzsánna

Kodály Zoltán a cinkotai gyerekekkel

Találkozások

Mohayné Katanics Máriával

Szeretném az ifjúkort földézni.

Egy kora szeptemberi nap reggelén a Zeneakadémia első emeleti folyosóján az 1-es és 2-es terem előtt gyülekeztek a „felvétélire” jelentkezők. Frissen érettségizett lányok és fiúk méregették egymást, akik éppen pályaválasztás előtt állva a Középiskolai Énektanárképző és az Egyházkarnagyképző Tanszakra jelentkeztek. Kezdődött az ismerkedés.

Egy sudár mosolygós lány, égszínkéék ruhában jött felém, bemutatkozott: Katanics Mária vagyok és mindjárt kérdezte: Te honnan jöttél, hol jártál iskolába? Bár Baja és Budapest nagy távolság, de mindjárt kiderült mindkettőn Tanítóképzőben szereztünk oklevelet, egyházi iskolában, gondos Iskolánővérek vezetése mellett és éppen az utolsó évfolyam voltunk az államosítás előtt, hiszen 1948-at írtak akkor.

Iskolai életünknek sok közös élménye volt, ez mindjárt szakmai, baráti rokonságot jelentett számunkra. A zene szeretete, zenei tanulmányaink azonos hullámhosszra tereltek minket. *Maresz* – mert mindjárt mondta, hogy őt így nevezik – különös lelkesedéssel mesélt a kórusélményeiről, szeretettel emlegetve tanítómesterét, első példaképét *Gajdán M. Olga* nővért. Így számomra már akkor igazi csodálatot váltott ki amikor arról beszélt, hogy Ő maga vezényelhetett vasárnaponként a kórust. – Igen, ez első találkozásunkkor kitűnt, hogy ŐT egész ifjú korában elvarázsolta a zene átélésének és továbbadásának a vezénylésben rejlő különleges lehetősége.

Boldogan kezdtük meg tanulmányainkat, a Zeneakadémia otthonunkká vált, csodálatos tanáraink voltak, akiktől megkaptuk az életre szóló útbaigazítást. A nagylétszámú évfolyam tagjai az egyéni foglalkozások, kisebb csoportos foglalkozások mellett, mindig a közös órákon találkozhattak újra. Az évek során mindenkinek kialakult az egyéni köre, majd készült arra, hogy a zene mely területén kezdje pályáját? Így érkezett el a búcsú napja, ami új feladatok elé állított bennünket.

Sokan választottuk a tanítást, – beszélgetésre – behívták a frissen végzetteket a Minisztériumba megemlítve az állás lehetőségeket. 1952 szeptembere az iskolai énektanítás szomorú dátuma maradt. Akkor szüntették meg – hosszú évekre – a Gimnáziumokban az Énektanítást. Állás lehetőség Budapesttől legtávolabbi városokban lévő Tanítóképző- illetve Pedagógiai Főiskolán volt. Budapesten csak Általános Iskolai lehetőség. Többedmagammal én is ez utóbbit választottam, szeptember 1-sejével megkaptam kinevezésemet a VI. kerület Izabella utcai iskolájába.

Szeptember első hetében mindjárt kivel futok össze a kerület kijelölt ebédlőjében? Közös örömkre, Katanics Máriával, kiderült első kijelölt munkahelyünk, az **azonos VI. kerület** volt. Hosszú beszélgetésbe ele-

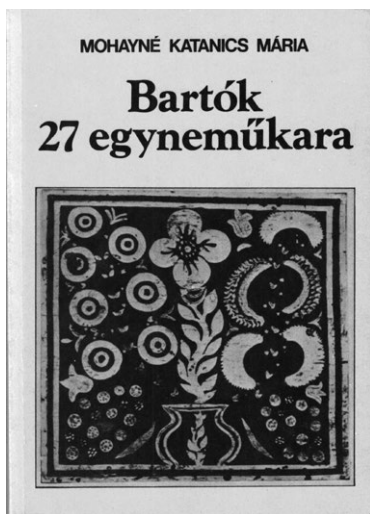
gyedtünk, amikor is mondta, hogy nem marad itt – újabb lehetőségekkel foglalkozik. – Sikerült! Néhány hét múlva már a Cinkotai Tanítóképző tanára volt, ahol az 1952/59-es tanévig tanított. A „Cinkotai Képző” kórusával óriási sikereket ért el. Ez irányította következő munkahelyére a Szilágyi Erzsébet Gimnáziumba. Erről a „helyváltogatásról” nagyon kedves megemlékezést írt egy kedves évfolyamúntársunk *Anker Antal*, (övele a Vasdiploma átvételekor találkoztam utoljára, ezt követően egy fél évvel távozott közülünk) ám Mareszről szóló megemlékező írása még megjelent a Kodály Hírek 2017/2-es számában és olvasható a 2018-ban Gádor Ágnes és a Szilágyi Erzsébet Nőiakar kiadásában megjelent – gyönyörű *nagy KATANICS* könyvben.

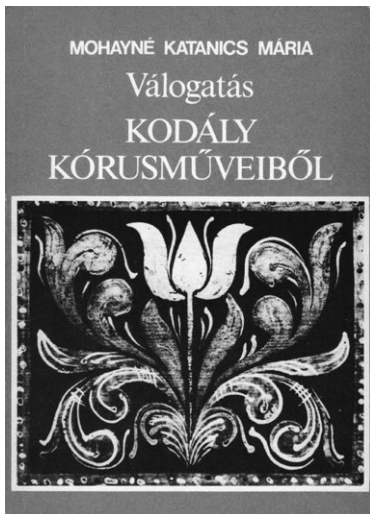
A Gimnáziumban a nagy kórus mellett ott alakult meg a *Szilágyi Erzsébet Kamarakórus*, a „Kamra” erre nagyon-nagyon sokan emlékeznek – biztos a jelenlévők, de mondhatnám, ország-világ – akárcsak Katanics Máriának a Gimnáziumban eltöltött 12 évére.

Ezt követte a következő találkozásunk, 1972 tavaszán, a **Marczibányi téri Kodály Iskolában**. Ismét nagyon megörültünk egymásnak, sok volt a beszélgetni valónk. *Maresz* részéről akkor ez csak egy látogatás volt, (a fiúk már odajártak 1970-től, Tamást tanítottam is), de Ő maga 1972. szeptemberétől kezdte meg ott a tanítást és maradt az iskola tanára és karnagya 1984-ig.

Én viszont az 1971/72-es tanév végén mentem el, mert 1972 augusztusától várt a Tankönyvkiadó, ahol megkezdtem zenei-szerkesztői munkásságomat. Vonzottak a könyvek, célom volt a Tankönyveken túl, minél több zenei szakkönyv megjelentetése, amivel segíthetjük az Ének-zene tanítását, tanárok képzését. Nem volt könnyű, mert minden úgynevezett „egyéb kiadványért” meg kellett küzdeni, annak fontosságát sokoldalúan, meggyőzően indokolni.

Így jött létre közel 10 év után ismételt találkozásunk a Tankönyvkiadóban. *Maresz* jelentkezett a jubileumi Bartók évben, kéziratával: **Bartók 27 egyneműkara**. A kiadvány megjelent 1982-ben. A munkálatok során több alkalommal találkoztunk, és itt kell megemlítenem *Bárdos Lajos* nevét, aki számunkra *etalon* volt, és maradt örökre, a nagyrabecsült, szeretett, tudós tanár. E kötet előszavában a Szerző utolsó mondatában Bárdosra hivatkozik: – *Köszönöm, hogy biztatott és segített e könyv megírásában.*

Alig néhány év telt el és ismét a Tankönyvkiadó volt találkozásunk helye. Új kézirattal jelentkezett Mária:

Válogatás Kodály Kórusműveiből. 18 kórusmű elemzése, bemutatása ábécé sorrendben, kottaábrákkal, befejezésül pedig egy összefoglaló fejezettel: *A Gyermek világának tükröződése a Kórusművekben.*

Az Előszó utolsó fejezete a köszönet hangja: „Köszönöm Bárdos tanár úrnak segítő, szerető gondoskodását, mindenre kiterjedő figyelmét, biztatását, amellyel munkámat segítette.”

A kör tovább bővül, itt szerepel Gajdán M. Olga neve, a cinkotai növendékeké, a Kodály-iskola gyerme-

kei, a Szilágyi Kórus éneklő leányai és a legszűkebb szerető család.

Akkor még sokat beszéltünk arról, hogy kellene a harmadik kötet, Bárdos Kórusműveinek elemzése. Ez csak terv maradt, mint az utolsó találkozás is.

Ő üzent, hogy szeretne velem találkozni – *de én elkéstem...*

Nagyon szomorú, de az életnek sajnos vannak pótolhatatlan eseményei.

Eddig jutottam a visszaemlékezésemben.

Nagyon örülök ennek a mai könyvbemutatónak, mert tudjuk, hogy ez a több mint 30 éve megjelent 215 oldalas, – a szakmában egyik leg-többet forgatott – karvezetői-tanári kézikönyv nagyon régóta nem kapható, de a híre terjed és kollégák egymásnak adják át.

Most a család összefogásának erejével és szeretetével a **Flaccus Kiadó** hóféhér, gyönyörű felfrisített, kiadásban, 272 oldalon nagyon gazdag képanyaggal közreadta. Szeretném őszinte elismerésemet és köszönetemet kifejezni minden közreműködőnek!

Kívánom, hogy az olvasók, a kollégák, olyan örömmel és haszonnal forgassák ahogy azt a szerző megírta és útjára bocsátotta. Ezzel őrizték emlékéit a Kodályt mélységesen tisztelő tanítványnak, tanárnak, kóruskarnagynak és kiváló embernek Katanics Máriának.

Márkusné Natter-Nád Klára

Kodály szellemi öröksége

„Mit kellene tenni? Az iskolában úgy tanítani az ének-zenét, hogy ne győtrelem, hanem gyönyörűség legyen a tanulónak, s egész életére belesoktsa a nemesebb zene szomját...”

Sokszor egyetlen élmény egész életre megnyitja a fiatal lelket a zenéhez. Ezt az élményt nem lehet a véletlenre bízni: ezt megszerezni az iskola kötelessége.”

Kodály Zoltán 1929-ben

Tisztelt Egybegyűltekt! Hölgyeim és Uraim!

Köszönöm a lehetőséget, hogy gyakorló ének-zenetanárként, karnagyként, iskolaigazgatóként szólhatok néhány szót az ének-zeneoktatás mai állapotáról, arról, hogy mit jelent a mai kor gyermeke számára Kodály Zoltán, mit jelentenek számunkra a „kodályi” gondolatok, az általa teremtetett szellemi örökség.

Kodály öröksége nekünk, tanároknak azt az oktatási filozófiát jelenti, melyet Kodály Zoltán az egyetemes és magyar kulturális gondolkodás kiemelkedő alakja, a magyarság egyik legnagyobb géniusza ránk hagyott. Jelenti még azokat a fantasztikus pedagógusokat, elődeinket, akik ezt az oktatási filozófiát módszerré nemesítették, személyiségükkel, tudásukkal, szakmaiságukkal, emberségükkel a gyermekek mindennapi kenyerévé tették. Az olyan rendkívüli erejű, elhivatott muzsikusokat, pedagógusokat, nevelőket, amilyen *Katanics Mária* volt.

A köszönet, a tisztelet és a hála tölti el szívünket, ha elődeinkre gondolunk, akik mutatták az utat, hűen őrizték a mai gyermekek, kollégák számára ezt a szellemi örökséget, mely iránymutató a 21. század muzsikusai, tanárai, nevelői számára.

Az előttünk haladók elhivatottsága tette lehetővé számunkra, hogy még ma is énekelhetünk. Hálát érzek, és köszönetet mondok mindazoknak, akik hűen őrzik Katanics Mária szellemi örökségét, hogy a jövő ének-zenetanárai tanulhassanak, és erőt meríthessenek gondolataiból. Mert a mi munkánk nem nyugodhat más alapokon, mint azon a sziklaszilárd értékrenden, amit elődeink felépítettek számunkra. Még akkor is, ha a világ rohamtempóban változik körülöttünk, és egész más kihívásokkal kell szembenézni, mint a „hőskorban” alkotóknak.

Mit jelenthet a mai kor gyermekei számára Kodály Zoltán? Mit jelentenek a gyakorlatban számunkra a „kodályi” gondolatok, az általa teremtetett szellemi örökség?

Természetesen elsősorban a mindennapi éneklést, a minőség iránti igényt, kitartó, és az emberi teljesítőképeség határát megközelítő munkabírást. A vágyat új zenei csodák befogadására. Hogyan lehet ezt manapság a gyerekek lelkébe becsempészni?

Most ismét Kodályhoz fordulok: „*Minden teendők egyetlen szóban foglalható össze: NEVELÉS*”. Manapság egyre inkább a nevelés a kulcsszó.

Érző szívű, boldog embereket csakis zeneközpontú pedagógiai szisztémával lehetséges nevelni, mivel a zene a legemocionálisabb művészet, hatása az emberi lélekre felbecsülhetetlen.” írja Bartalus Ilona iskolánk 50 éves jubileumi évkönyvében.

És ki tudja ezt megvalósítani? Kizárólag egy jófelkészült tanár, olyan személyiség, aki az órán nem is tanít, hanem leginkább varázsol. Aki képes egységbe foglalni módszertanában a mai gyerekek igényeihez igazodva a digitális eszközök használatát, a kooperatív tanulást, a hagyományos órai munkával. Aki képes olyan tempót tartani az órán, hogy a gyermekeknek egyetlen perce se maradjon arra, hogy kiessenek a varázslatból.

A zene megtapasztalására alapozza tanítási gyakorlatát, aki módszertanában tevékenységközpontú, és nem külső befogadóvá degradálja a gyerekeket. Akinek az órán középpontban van a játék, a kreativitás, az alkotásra ösztönzés.

Mit is mond Katanics Mária visszaemlékezéseiben?

„A háborús évek, a front, a romokból való feltápáskodás nem gátolta a jó tanárokat, hogy következetesen végigvigyék a »kodályi« elveket. Nekünk a szolmizáció biztos támasz volt a kottaolvasásban, mert lelkes emberek értő kézzel irányítottak a gyönyörűségek felé”.

Hát igen... , manapság másféle problémákkal kell szembenéznünk, de a lelkesedés, a hit, az akarat nem hiányozhat. Amikor bármilyen alkalomból ének-zenetanárok gyűlnek össze, rengeteg panaszt hallani az óraszámokról, a tantervről, a nem támogató igazgatókról, a lekezelő tanártársakról, a gyerekek hozzáállásáról, a szülők igénytelenségéről.

És ezek természetesen élő problémák, de a panasz nem old meg semmit. Lehet, hogy nagyon egyszerűnek tűnik, de meggyőződésem, hogy ezek a problémák mind megoldásra találnak, amikor egy jó ének-zenetanár becsukja maga mögött a tanterem ajtaját, és együtt muzsikál az osztályával. Vagyis a hétköznapiakban rejtőzik a titok. Amikor a zenei felismerések élményként szivárognak a gyerekek bőre alá.

Természetesen különbséget kell tenni a normál tantervű iskolák, és az emelt órászámmal működő iskolák között. Hiszen könnyen beszélék én, az általam vezetett iskolába azért jönnek a gyerekek, mert a szüleik pontosan tudják, hogy gyermekeik egészséges fejlődése szempontjából mennyire fontos, hogy énekelni, zenélni tanuljanak. Kétségkívül ez óriási előny. Magasabb az óraszám, a gyerekek valóban szeretnek énekelni, muzsikálni.

Minden tiszteletem és elismerésem azoké a kollégáké, akik a normál órászámmal működő iskolákban hittel, lelkesedéssel képviselik a „kodályi” elveket, és akár heti egy órában is képesek olyan varázslatot véghezvinni a közös zenei tapasztalatok által, ami pozitív nyomot hagy a gyerekekben. És higgyék el, sokan vannak ilyenek. Szakértői munkám során gyakran találkozom elkötelezett, kiemelkedő munkát végző ének-zenetanárokkal. Sajnos az ellenkezőjével is. Olyanokkal, akiken erőt vett a fásultság, a megkeseredettség. Ez a pedagógus attitűd, ének-zenetanári attitűd bizony nagyon káros, és ezzel a hozzáállással az ének-zeneiben is kudarcot vallana a kolléga.

Meggyőződésem, hogy a diák-generációt csak akkor van esélyünk megérteni, ha megpróbálunk az ő szemükkel látni. Ez pedig alapjaiban más, átalakulásra mindig képes szemléletmódot igényel tőlünk, pedagógusoktól. Az élet, a világ, a környezet változásai olyan tempóban zajlanak, melyekre gyakorlatilag lehetetlen időben reagálni. A tanulás és a tudás fogalma teljesen mást takar most, mint akár néhány évvel ezelőtt jelentett. A mi hajdani igazságaink és érveink ebben a rendszerben alig működnek, fogalmaink egy része is elavulttá vált, eszközeink fogyóban vannak. Szinte napról napra kell újragondolnunk a pedagógiai, az ének-zeneórai munkát. Mindezt természetesen értékeink és hagyományaink megőrzése mellett. Azt gondolom, csak annak van esélye sikeresnek lenni a pályán, aki ebben a kihívást látja, és örömet lel a feladatban.

Azt éreztem, tapasztaltam, hogy egy jól felkészült ének-zenetanár az óráin, kóruspróbáin olyan mély érzelmi kapcsolatba kerülhet tanítványaival, amely semelyik más műveltségterületet, tantárgyat tanító

kollégának nem adatik meg. Ez rendkívüli ajándék, de óriási felelősség is. Egy ének-zeneórán és a kóruspróbákon olyan művészeti kommunikáció zajlik diák-diák és tanár-diák irányokban, melyeknek alappillére a szavak és a tettek harmóniája, a rend, a fegyelem, a szakmai-pedagógiai tekintély, a kölcsönös tisztelet és alázat. Igen, alázat mindkét fél részéről!

Néhány gondolattal ezelőtt a minőség iránti igény kialakításáról ejtettem néhány szót. Ennek okán még egy gondolatot engedjenek meg nekem.

Időről időre felüti a fejét az a szemlélet, miszerint a tömegkultúra termékeit szükséges lenne beépíteni az ének-zeneórák anyagába, vonzóbbá téve ezáltal a gyermekek számára.

Az én értékrendem szerint ez téves, és káros szemlélet. Az iskola, a pedagógus, különösen a zenepedagógus csak a legmagasabb értéket közvetítheti. Az a gyermek, aki klasszikus értékrenden nevelkedett, helyén kezeli majd a tömegkultúra termékeit. Azt természetesen nem gondolom, hogy nem hallgatja akár nap mint nap, de egész biztosan megfelelő helyre helyezi majd az általunk kialakított értékrendjében.

Az elmúlt néhány percben segítségül hívtam *Kodály Zoltán* gondolatait, *Katanics Mária* szavait, most végezetül segítségül hívom a *gyerekek gondolatait*. Hogyan élnek meg a közös muzsikálás örömeit?

Az egyik:

„Összetartás, kitartás, örömuzene, sikerek. Ilyeneket kéne írnom. Mégis, ha kórusról van szó, elsőnek a jó társaság, sok utazás, és persze a közös cél jut eszembe. A közös cél, amiért küzdöttünk. Persze jók a sikerek is, de a cél elérése az, amiért együtt vagyunk. Eredményeinkre már csak fél füllel figyelünk.” (Fanton Bianka)

Egy másik:

„A kóruspróbákon mindig vidám a hangulat, mindenki felszabadult, és szívből énekelünk. A versenyekre nem nyerni megyünk, hanem zenélni, és ez a felfogás szerintem nagyon jó. Szeretünk énekelni, ezért jól érezzük magunkat együtt, és összetartunk. Szerintem ezért érdemes kórusba járni.” (Mátyás Eszter)

És az utolsó:

„A kórus sok próbával jár, néha már fárasztó ott ülni, de a sok munka meghozza a gyümölcsét. Tényleg többnek érzem magam, hogy a zenével foglalkozom. Felejthetetlen élményt nyújt, amikor olyan hangokat varázsolunk elő, hogy az egész testem belesimul, és semmi sem lesz fontos, csak az, hogy énekelünk.” (Szlabényi Laura)

Hölgyeim és Uraim! Köszönöm, hogy meghallgattak!

Őri Csilla

Epilógus egy nekrológhoz A mundér becsülete

Elment egy barát, **Görgei György**. Neve gondolataink sorát indítja el. Valóban annak az 1848-as szabadságharc történelmi személyiségének a leszármazottja, akit hosszú időn át árulóként, a közelmúlttól kezdve hősként tart számon a magyar történelem.

Másik utód, kortársunk – ugyanezzel a névvel – Görgey Gábor, neves dramairóként él közöttünk. (Vezetéknevét y-nal végzi) Az élet úgy hozta, hogy egy középiskolai osztálytársnőm akivel nyolc évig „koptattuk a papirost” (Petőfit idézve), feleségül ment ugyanezen család tagjához, Görgei Tiborhoz, s így rajtuk keresztül sok történelembe illő részletre figyelhettem fel.

Pályája során *Barátunk mundért öltött*, s ezzel zeneéletünk egy igen jelentős, a maga idejében élvonalbeli együttes elhivatott vezetője lett. Mi, kortársai, sokat köszönhetünk neki, mert mozgósította a magyar zeneszerzőket, hogy együttese számára műveket írjanak. Így például: Balassa Sándor, Balázs Árpád, Farkas Ferenc, Láng István, Lendvay Kamilló, Petrovits Emil, Sárai Tibor, Szokolay Sándor, és jómagam.

Sorsdöntő ajándék volt számomra a jövőre nézve, hogy merte vállalni és a Tiszti Házban 1958-ban színre vinni az akkoriban elkészült „Firenzei tragédia” című, Oscar Wilde – Kosztolányi Dezső szövegére írott operámat. Az előadás Rékai András, az Operaház rendezőjének a közreműködésével került színre. A szerepeket operaénekesek, az együttes tagjai adták elő: Déry Pál, Pelles Júlia, Lakos Mária, Tar Gyula. A művet a rádió is felvette.

Két év múlva, 1960-ban a Meiningeni operában, majd Koppenhágában adták elő, Vető Tamás vezényletével. Később itthon, a pécsi színházban került színre Nagy Ferenc vezényletével, Horváth Zoltán rendezésében. 2012-ben Budapesten hangzott fel december 1-én a Tóth Aladár Zeneiskolában, majd egy hét múlva az Orosz Kulturális Központ Andrássy-úti palotájában, Pallagi Judit operastúdiójának művészeivel.

Barátságunk Görgei Györggyel élete végéig tartott, már amennyire magába forduló egyénisége megengedte, mert aktív „rendelt ideje” leteltekor letette a karmesteri pálcát és visszavonult a zenei életből. Akkor 1982-őt írtunk. Ezredesi rangban, kiváló művészként vonult nyugdíjba. Olykor közös barátunk *Decsényi János* hangversenyén találkoztunk úgy, mintha sose váltunk volna el, és minden úgy maradt, mint megismerkedésünk idején.

Sírja nincs, mint a névtelen hősöknek a csatatéren. Hamvait a Fiumei úti Sírkert szóróparcellájában rejtette magába az anyaföld. Katonai

búcsúztatásán (2019. szeptember 4-én) megszólalt közvetlen, meleg szavakban a jóbarát, kolléga *Decsényi János* zeneszerző, és a Hadsereg tabori lelkésze. A legközelebbi barát utolsó mondatai ezek voltak:

„Görgei György – számomra Gyurikám –, az itt megjelentek sorában búcsúzom én is, bízva abban, hogy emlékedet sokan megőrzik. Az általam mélyen tisztelt *Kodály Zoltán* e szavakkal búcsúzott végzős növendékeitől, – *Éljenek, dolgozzanak úgy, hogy ki-ki oda tudja helyezni a maga tégláját annak az épületnek az építéséhez, amit úgy hívnak, művészet.* –

Te is elhelyezted a magad tégláit.”

Mi, akik körülötte éltünk, mindig szeretettel gondolunk majd rá. Vezényelje odaát a túlvilágon az Úr katonáit dicsőséggel.

Szőnyi Erzsébet

Emlékezés Hambalkó Editre

Első hallásra alig hiszi el, később pedig talán még nehezebben fogadja el az ember a fájdalmas hírt, ha szembekerül a visszafordíthatatlannal, a szeretett embertárs elvesztésével. Szinte megállíthatatlanul tudulnak a gondolatok hosszú percekig, rárontanak a tehetetlenségérzéssel küszködő kérdezőre, ahogy próbálja keresni a felfakadó kérdésekre a választ: mi történt? Hogyan? Az nem lehet! – Aztán a gyöttrő szomorúság szorító öleléséből felocsúdva lassan elkezdnek peregni az emlékek a kedvesről, a szerettről. És az élet ajándékozta csodálatos percek emlékei, amelyeket Vele tölthettünk, talán mintha már vigasztalni kezdenék sajtó lelkünk...

Így érezhetünk mindnyájan, akik ismertük, tiszteltük, csodáltuk és szerettük Edit nénit. A legnagyobb fájdalom természetesen családját érte. Szerető férje, *Mező Imre* a 61 éven át tartó boldog házasságban hűséges társát vesztette el, gyermekei, unokái az odaadó édesanyját és nagymamát. Mi, tanítványai és kollégái pedig a mestert, a tanárt, a művészt, a mentort és a nagyszerű embert, akinek mindig nyitva volt az ajtaja, mi képpen a szíve is.

Elképesztő fizikai és lelki ereje, életszeretete, optimizmusa, megin-gathatatlan jelleme most is nagyban hozzásegít elevenen élénk festeni arcát, mosolyát, kedves tekintetét. Mindig is így volt, ha beszélgettünk Róla, ha felidéztük Őt, tanácsait, humorát, jó ízlését. Erős hatással bírt mindenkire, akivel foglalkozott, akire időt szánt. Mert Ő valóban fog-lalkozott, odafigyelt. Nem csupán a zenére, mert nemcsak a zene nyelvét beszélte anyanyelvi szinten, hanem a lélek nyelvét is. Ő mindenkire fi-gyelemmel volt, aki igényelte segítségét. Szinte óvott és vigyázott, mint egy anya, aki másoknál jobban sejtheti a közeledő veszélyt, vagy épp a legboldogabb pillanatokát. Aki megérezte, hogy éppen mire van szük-ségünk, és meg is osztotta érzéseit, gondolatait őszintén, csak hogy a javunkra lehessen. Millió apró magyarázat, kutató szándék, lelkesítő ráhatás emlékeztet bölcsességére. Sok dolog talán először, talán nem, de mindig meggyőzően, hitelesen hangzott ajkáról. Szinte hihetetlen, hogy vannak ilyen emberek, akik önzetlenül mellettünk állnak, pedig nincs egyéb érdekük, csak segíteni akarnak, ha kérjük! Nem tolakodón, soha-sem erőszakosan. Sokkal inkább kedvesen, bölcsen, és ami a számomra az egyik legmegragadóbb, türelmesen.

Szerettei elmondása, de még saját bizonyossága szerint is gyönyörű élet-pályája, az élet ajándékaival megelégedett, csodálatos élete volt. 1931. június 9-én született Csepelen. Zongora tanulmányait nyolcévesen kezd-te dr. Lengyel Józsefnél, majd folytatta a Zeneakadémián 1949 és 1957 között Kadosa Pál, Nemes Katalin, Mihály András és Járdányi Pál nő-vendékeként. 1957-től 1967-ig az Országos Filharmónia szólistája, 1958 és 1972 között a budapesti Bartók Béla Zeneművészeti Szakiskola zongoratanára, 1972-től 1981-ig pedig tanszékvezetője volt. 1981-től a Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskola Tanárképző Intézete Budapesti Tagoza-tán docensként oktatott, majd párhuzamosan 1985-től a Zeneakadémia zongora tanszékének adjunktusa, 1995-től docense volt. 2001-ben vonult nyugállományba. Egyaránt kedvelte és játszotta a bécsi klasszikus és romantikus szerzők műveit, de a kortárs zenét is szívesen tűzte műso-rára. Számos Liszt mű – közöttük az időskori Via Crucis szólószongora verziójának – ősbemutatója fűződik nevéhez.

Magánéletére is a kiegyensúlyozott boldogság volt a jellemző. Férjét 1957-ben ismerte meg, egy évvel később keltek egybe. Számtalan szép élmény gazdagította közös életüket, amelybe mi, tanítványai is gyakran bepillantást nyerhettünk. Családi életük legjelentősebb részét a Várház körüli lift nélküli ház III. emeletén, egy tágas, négyszobás lakásban éltek. Majd 1970-től, amikor csak lehetőségük volt rá, egyre több időt töltötték Felsőörsön a telkükön, a kikapcsolódás helyén, ahol a szabad levegő és a Balaton látványának élvezete mellett a zöld környezet, a gyümölcsfák, a pázsit és a virágok gondozása, a különféle természeti jelenségek, mint a holdvilág, a kék égbolt és a felhők megfigyelése és csodálata adott fel-töltekezést számukra.

Sok más tanítványához hasonlóan én is így ismerhettem Edit nénit. Köszönhettem mindezt a sok találkozásnak, a különleges óráknak, amit Vele eltölthettem. Nemcsak a tanulóévek alatt, hanem a későbbiek folyamán is. Hiszen neki mindig maradt arra ideje, hogy érdeklődjön felőlem, hogy eljőjön akár a város legtávolabbi zugába egy-egy koncertre. Hogy még akkor is megindító lelkesedéssel, ugyanakkor végtelen kiegyensúlyozottsággal szavakba öntse érzéseit, esetleges tanácsait. Minden érdekelte, mindenre kíváncsi volt, és nemcsak szakmai dolgokkal kapcsolatban. Önzetlenül tudott örülni, ha boldognak látott, ha eredményes lett egy pályázatomban, ha öröm ért a családban, ha a gyermekeim sikereket értek el, mintha a saját családtagjairól lett volna szó. Persze volt is, hiszen ilyenkor Ő is szívesen mesélt unokáiról, szeretteiről, s milyen jó volt látni, ahogy irántuk érzett büszkeség és rajongás veszi körül. Ki felejtheti a hallatlan oldottságot, otthonosságot közvetítő vendégszeretetét? A finom, cukor nélküli teákat, vagy az eperérés idején, születésnapja időszakában a tökéletességig fejlesztett, pompás íz-élményeket garantáló tejfölös epret? Ki felejtheti a kottái és könyvei között való lelkes kutakodást, amikor valami fontosat szeretett volna megosztani? És azokat a Haydn szonátákat, amelyekkel éppen Ő lepett meg minket, egykori tanítványait, barátait 85. születésnapján? Lehetetlenség lenne elfelejteni, ahogyan Őt sem.

Önkéntelenül eszembe jut a kis Schumann darab a Jugendalbumból, a Mendelssohnt felidéző „Emlékezés”. Csak az képes egy zenei portrét ilyen elevenséggel és szépséggel megfesteni, aki nagyon jól ismerte és szerette az elvesztett személyt. Kívánom, hogy bennünk is hasonló szeretet formálhassa az emlékezést Hambalkó Editről, aki 88 éves korában költözött el, mély szomorúságot hagyva ezáltal szívünkben.

Nagyon hiányzol, Edit néni! Nyugodj békében!

Dominkó István

Alföldyné Dobozsi Eszter 1956-2019

Az életének 64. évében, hosszú betegség után október 9-én elhunyt József Attila-díjas költőt, a Forrás folyóirat szerkesztőjét Varga Nándor református lelkész búcsúztatta el. Fűzi László, a Forrás főszerkesztője, Zsámboki Anna, a Kecskeméti Tankerületi Központ igazgatója, Balogné Papp Boglárka, a Kodály Iskola igazgatója és Szentmártoni János, a Magyar Írószövetség elnöke emlékezett rá. A temetésen dr. Salacz László országgyűlési képviselő is részt vett.

Dobozsi Eszter Cegléden született 1956-ban. A szegedi egyetem magyar-történelem szakán végzett, majd középiskolai tanárként Cegléden és Kecskeméten tanított. **1995 és 2019 között a kecskeméti Kodály Iskola igazgatója volt.** A Forrás folyóirat szerkesztője 1989-től.

Versei 1978-tól jelentek meg különböző folyóiratokban, a Tiszatájban, a Forrásban, az Alföldben, a Mozgó Világban, az Új Írásban, a Napjainkban és a Kortársban, a Hitelben és a Magyar Naplóban. Első önálló verseskötete, az Egy 1986-ban, a Tíz körömmel című szociográfiája 1994-ben jelent meg. Két regény fűződik a nevéhez: Túl a rákbarakkon; Angelika naplójából (2008); és a Sánta Kata (2011). Utolsó verseskötete, a Hószín átfut, sár fennakad 2018-ban látott napvilágot.

Dobozsi Eszter 1992-ben Pilinszky János-díjat, 2004-ben Arany János-díjat, 2010-ben József Attila-díjat kapott. A magyar irodalom területén nyújtott kiemelkedő teljesítménye elismeréseként 2018-ban Magyarorszag Babérkoszorúja díjat vehetett át.

Tisztelt Gyászoló Család!
Emlékezni, búcsúzni összegyűlt Barátok, Kollégák, Kodály Iskolások!

A nagy emberi teljesítmények, alkotások, életművek tiszteletet, megbecsülést érdemelnek. Sokszorosan így van ez, ha céljuk mindenkor a közösség szolgálata.

Az egyéni vágyak, hajtóerők, ambíciók gyakran önzővé s boldogtalanú teszik az embert; ... aki azonban bölcs, az alázattal, s legjobb tudása szerint a közösség érdekében cselekszik, és valódi boldogságot nyer: olyan sugárzó tiszteletet, amely nemzedékeken átívelve is megőrzi az egyén tetteit, szavait, hírnevét.

Alföldyné Dobozi Esztertől, iskolánk tanárától és volt intézményvezetőjétől búcsúzva nehéz megszólalni. Mi tagadás, nem erre készültünk. Hangtalan szavak ülnek torkunkban, könnyekbe burkolva, melyet a gyász hatalma tart fogságában. Nehéz megszólalni. Elköszönni jöttem. Elköszönni azok nevében, akik tanítványaid, kollégáid voltak, a Kodály Iskola nevében, ahol hosszú évtizedeken át éltél.

Szíveden viselted iskolánkat, elkötelezett voltál a művészi nevelés, a Kodály-módszer, nemzeti értékünk ápolása mellett. Olyan életet éltél, melyet a történelem homokja nem fed el, mely a mindennapjainkban nyomot hagyott. Láttam, ahogyan a változások és nehézségek nem sodortak magukkal, hanem mindvégig szilárdan a helyeden voltál.

Nem régen még ezekkel a szavakkal bátorítottál engem: *Ne félj, legyél nagyon erős! Aludj sokat, pihenjél! Később pedig: Isten áldása legyen a munkádon! Adjon erőt, bölcsességet hozzá!*

Köszönöm Neked a magam és a Kodály Iskola nevében az önfeláldozó életedet, példamutatásodat, felelősség-tudatodat. A Kecskeméti Kodály Iskola dolgozói és minden tanulója nevében fejet hajtok előtted.

Balogné Papp Boglárka

Kérésedre Kodály Zoltán Esti dalával búcsúznak Tőled:

*Erdő mellett estvéledtem,
Subám fejem alá tettem.
Összettem két kezemet,
Úgy kértem jó Istenemet:*

*Én Istenem adjál szállást,
Már meguntam a járkálást,
A járkálást, a bujdosást,
Az idegen földön lakást.*

*Adjon Isten jó éjszakát,
Küldje hozzánk szent angyalát,
Bátorítsa szívünk álmát,
Adjon Isten jó éjszakát!*

„*Uigyétek világgá ezt a zenét!*”

A Lavotta János Kamarazenekar hat hangversenye a Kárpát-medencében

Kazinczy Ferenc születésének 260., valamint Lavotta János halálának közelgő 200. évfordulója cselekvésre indította a harmadik évtizedében járó Lavotta János Kamarazenekart. Dobos László, a Kossuth-díjas felvidéki író, lelkesültségében még 1994-ben, Pozsonyban mondotta volt az együttes művészeti vezetőjének: Ő akkor a verbunkos-szerző, hegedűvirtuóz, az első színházi karmester, házitanító Lavotta János verbunkosait hallgatta meg a kamarazenekar előadásában a koronázó város klarisszák templomában.

Dobos Lászlónak, a Lavotta János Kamarazenekar küldetését is meghatározó, baráti, kedves felszólításának a reformkori muzsika népszerűsítésére az együttes számára csak egyféle értelmezése lehet: a mi világunk itt van a Kárpát-medencében, a Felvidéken, Kárpátalján, Erdélyben, Délvidéken, s Órvidéken, ott, ahol a magyar irodalom ötágú sípjával együtt szólnak a magyar zene trianoni sípjai is. Nagyszombattól Galántán, Királyhelmeceen, Ungváron, Munkácson, Szatmárnémetin át Nagykarolyig a kamarazenekar előadásában az elmúlt évtizedekben már felcsendültek a neves verbunkos-szerzők művei. Az együttes ezúttal a széphalmi Mester, valamint a magyar Orpheus 2020-ban esedékes jubileuma jegyében szervezte meg turnéját a Partiumban, valamint Kárpátalján.

Nagyvárad

A Nagyváradai Filharmónia épülete 2003 óta otthona a filharmónia kórusának, szimfonikus zenekarának Szent László városában, – elhanyagolt külső állapotában is – a magyar épített örökség egyik éke, belső terei azonban már méltóak egy nagy zenei hagyománnyal rendelkező város hangversenyterméhez. *Meleg Vilmos Tibor*, a neves színművész 2017-ben kapta vezérigazgatói kinevezését a Filharmónia élére, s az ő meghívására érkezett a Lavotta János Kamarazenekar, hogy az elnevezésében is sokat mondó Enescu-Bartók Teremben a 18-19. század fordulójának-, valamint a reformkor verbunkos zenei világát megidézze.

George Enescu és Bartók Béla, a múlt század két óriása jól megférnek egymás mellett, népük zenéje által ihletett műveikben az együtt élő népek testvériségének követendő példáját hirdetik. Nagyváradon járva eszünkbe kell jusson az is, hogy Lavotta és Bihari születésének idején a művészetpártolásáról híressé vált báró Patachich Ádám püspök – nem mellesleg a neobarokk stílusú Püspöki Palota építtetője – egy fiatal zeneszt hívott Váradra, *Johann Michael Haydnt* (1737-1806), Joseph Haydn

öccsét, hogy a püspöki zenekart irányítsa és a zenei életet megszervezze. Michael Haydn 1760-1762 között tevékenykedett, őt 1764-től 1769-ig Karl Ditters von Dittersdorf (1739-1799) követte a prágai és bécsi muzikusokból álló 34 tagú püspöki zenekar élén. A korabeli zenei élet nem

csak a püspöki udvari egyházi zenét foglalta magában, de világi előadásokat is, koncerteket, színpadi és operaelőadásokat egyaránt. Mária Terézia, megelégtelve a vidéki város túlságosan fényűző, a püspöki székhelyhez nem méltó, kissé kicsapongónak tartott zenei életét, feloszlatta a zenekart, Patachich püspököt pedig áthelyeztette. Így ért véget a mindössze alig egy évtizeden át tartó, a kor Európájában egyedinek mondható virágzó, pezsgő váradi zenei élet.

A báró Wesselényi Miklós által fenntartott kolozsvári Színhátság Társaság, amikor a társulat nyári tájolóson vett részt Marosvásárhelyen, Zsibón, Szegeden, Nagyváradon, karmestereként 1802 és 1804 között Lavotta János is megfordult a Kőrös parti városban. Ilyen és ehhez hasonló gondolatok jártak a művészeti vezető fejében, amikor a Lavotta János Kamarazenekar színpadra lépését felkonferálta. A mindenkori műsorvezetőnek hasonló esetben mindig a bőség zavarával kell megküzdenie, hiszen ismeretlen együttesről, kevésbé ismert szerzőkről, valamint a nemzetté válás folyamatában hangsúlyos szerepet játszó verbunkos zenei stílusról tájékoztatja a hallgatókat. Azonban az igazi kihívás a Lavottához hasonló státuszú együttesek számára, amikor nagyvárosban vendégszerepelnek, és nincs különbség abban, hogy a fellépés Miskolcon, Kassán, Debrecenben, vagy Nagyváradon történik. A filharmonia vezérigazgatója előzetesen tájékoztatott a közönségszervezés nehézségeiről s negatív példaként a Kaláka-együttest említette, akik a kevés nézőszám ellenére is megtartották előadásukat. Ráadásul a megyei jogú város csupán egynegyede magyar ajkú, akik az ehhez hasonló tematikus előadásokon hallgatóként egyáltalán szóba jöhetnek.

Fesztivál idején pedig a zsúfolt programok egyáltalán nem kedveznek az ismeretlenségből érkező együtteseknek. Azonban ilyenkor mindig történik valami váratlan, ami a csalódottság miatti érzést felül írja. A szívélyes fogadtatás, – a pohárköszöntő idejére színésszé előlépett igazgató úr egy-egy Váradról szóló Horváth István és Juhász Gyula verssel köszönte meg az együttes fellépését – Dénes Lászlónak, a megyei lap

szerkesztőjének jelenléte, valamint a Debrecenből érkezett művészbártaink érdeklődése ilyen feledtető pillanat volt. A koronát az estre a hangverseny végén az a színpadra lépő idős hölgy tett fel, aki könnyeivel küszködve mondott köszönetet azért, hogy a Lavotta János Kamarazenekar verbunkos hangversenyével a magyarság-, valamint az összetartozás érzését erősítette benne.

Nagyszalonta

Ady és a Holnap városát elhagyva az Erdély kapujának szerepét – Nagyvárad mellett – évszázadokon betöltő Nagyszalonta elsősorban szellemi, kulturális életéről lett „nevezetes város”. Az Arany János Művelődési Egyesület a magyar vers és nyelv legnagyobb mesterének emlékét, halálának évfordulójának idején az Arany Napok programsorozattal évről évre híven őrzi. *Patócs Júlia*, az egyesület fáradhatatlan mindenese hasznosnak vélte, ha a Lavotta János Kamarazenekar verbunkos-estjével részesévé válik az emlékezésnek.

Az együttes Nagyszalonta történelmi városközpontjába érkezve szinte egy szimbolikus „varázskörben” találta magát, ahol egymás szomszédságában álltak, s részben ma is állnak azok a házak, ahol a bihari város nagy fiai születtek. A „bogárhátú” öreg szülőház helyén, korhűen újjáépített és berendezett Arany-portától indult séta során az egymást követő szobrok, domborművek, emléktáblák mind Nagyszalonta neves költő, író, csillagász, szobrász szülöttének – Sinka István, Zilahy Lajos, Kulin György, Kiss István – emlékét idézik. A bicentenáriumra megújult Arany Emlékmúzeum a *Csonkatoronyban* korszerű, interaktív kiállításon mutatja be a valaha élt leggazdagabb magyar szókinccsel rendelkező költő életpályáját. Az egykor a reformátusok promenádjaként emlegetett téren, Arany János ülőszobra mellett elhaladva a törökdúlás után háromszáz hajdúvitéz betelepítésével városalapítónak lett Bocskai István emlékműve, valamint a teret uraló Kossuth-szobor – amely az egyetlen, amely a romániai kommunista diktatúra idején is a helyén maradhatott – látványa tárul a sétáló szemre. S ha van füle a hallásra, a református templom tornyából minden egész órában Kossuth-nóta hallszik: Éljen a

magyar szabadság, éljen a haza! De volt olyan alkalom is, amikor a toronyóra a Serkenj fel kegyes nép kezdetű népdalt¹ játszotta.

Költőink közül számosan nemcsak szoros érzelmi kapcsolatot ápoltak általában a zenével, de a dallamoknak maguk is gyűjtői voltak. Csokonai Vitéz Mihály, Kazinczy Ferenc, Tompa Mihály és mások mellett 1874-ben a zongorán, valamint gitáron játszó Arany János is összeállította a maga dalgyűjteményét². A Lavotta János Kamarazenekar verbunkos-estjének helyszínén, a Zilahy Lajos Művelődési Ház szép számú közönsége lelkesen hallgatta a kismesterek – Lavotta János, Csermák Antal, Bihari János, Kossovits József, Rózsavölgyi Márk – egy-egy lassú magyarját, verbunktáncát, csárdását, továbbá *Dombóvári János Imre* fuvolaszólójával Doppler Ferenc Magyar fantáziáját (op.26), valamint Popper Dávid csellóra írt Magyar rapszodiáját (op.68), *Dombóvári Zsolt* közreműködésével.³

A ráadásal végződött jó hangulatú est után a hallgatók érdeklődése, szeretete abban is megnyilvánult, hogy akadt olyan néző, aki az előző napi nagyváradi koncertet lekeste s jött át Nagyszalontára, majd pedig már a karácsonyi ajándékozásra is gondolva, többed magával az együttes Magyar Verbunkos Zene-sorozatának lemezeiből vásárolt hozzátartozóinak... A búcsúvacsorán Patócs Júlia a kamarazenekar művészeti vezetőjének a bicentenáriumi évében megjelent Arany Szalontája, Szalonta Aranya⁴ című gyönyörű albummal köszönte meg az együttes vendégszereplését.

Érsemjén – Széphalom

A szülőföld, csakúgy, mint a széphalmi Magyar Nyelv Múzeuma Kazinczy Ferenc születése 260. évfordulójáról való méltó megemlékezésre készült, amikor a Lavotta János Kamarazenekar partiumi turnéjának harmadik állomására, Érsemjénbe megérkezett. *Balázs József*, az érmeleléki község polgármestere szívélyesen fogadta az együttest, s amelynek tagjait az aranyló októberi napsütésben múzeumi sétára invitált. Érsemjén három neves szülöttjét bemutató kiállításon *Csorba Teréz* pedagógus-helytörténész vezette végig a Zemplénből érkezett vendégeket.

¹ Kodály Zoltán 1916-ban gyűjtötte Nagyszalontán

² Arany János népdalgyűjteménye, közzéteszi Kodály Zoltán – Gyulai Ágost, Akadémiai, Budapest, 1952

³ A hangversenyéről a Bihari Napló tudósított

⁴ Arany Szalontája, Szalonta Aranya. MÉRY RATIO 2017

Elöljáróban szükséges megjegyezni, hogy e sorok írója 1991-ben járt már Érsemjénben. Kazinczy Ferenc halálának 170. évfordulója évében a sátorlajújhelyi önkormányzat művelődési bizottsága elnökeként vezette azt a küldöttséget, amelynek dr. Hógye István levéltár-igazgató, valamint Fehér József múzeumigazgató voltak tagjai. A nyelvújító, irodalmi életet szervező költőnek emléket állító szobában a kiállított tablón, valamint tárlóban meglepődve fedezte fel a látogatásról szóló dokumentumokat. A következő szobában dr. Csíha Kálmán református püspök egyházi ruhái, kegytárgyai, kitüntetései láthatók. A harmadik szoba a grófi származású, egykori huszárcapitányból neves nótaszerzővé lett Fráter Lóránd munkásságát tárja a látogató elé. Ki ne ismerné a *Kraszna Horka büszke vára*, az *Oda van a virágos nyár*, s *Ott, ahol a Maros vize messzi földön kanyarog* kezdetű dalait?! Érsemjén neves fiainak emlékét monumentális köztéri szobrok is őrzik. Mindenesetre a „hely szelleme” a kamarazene- kar tagjainak a koraesti hangverseny előtt kellő feltöltődéssel szolgált.

Az elsősorban mezőgazdasági munkából élő érsemjéniek is ráérezhettek a verbunkos muzsika különlegességére, amely körülményre igazán illik Kazinczy közel 200 évvel korábbi erdélyi utazásának Nagyszébenben tapasztalt zenei élménye, amelyről a következőt írja az Erdélyi levelekben: „... *muzsikuskok gyönyörködtetéek füleinket a mi Lavottánk darabjaival, melyek szívet ragadnak, s a hajdani kor kedves darabjával, mely szívet nem kevésbé ragad, ahol talál, bár nem oly tanult.*”⁵

Nos, elmondhatjuk, hogy a kamarazene- kar előadása a Fráter Lóránd Kultúrházban valóban forró hangulatot teremtett. Az a figyelem, amely a zenetörténeti ismertetés során a műsorvezető felé irányult, a verbunkos darabok hatására a hallgatóság körében őszinte lelkesedéssel kifejezett vastapsban nyilvánult meg. A közönség szeretetét a kamarazene- kar két ráadással hálálta meg.

A Magyar Nyelv Múzeuma Kazinczy Ferenc születésnapján emlékezett a széphalmi Mesterre. Nyíri Péter igazgató úr részéről a verbunkos hangversenyre történő felkérés tartalmazta azt az elvárást, hogy olyan darabok szólaljanak meg, amelyeket a zeneileg is igen tájékozott Kazinczy elvben maga is hallhatott. Lavotta több verbunkosa mellett a kortárs Csermák, Kossovits, Bihari, Rózsavölgyi szólaltatott meg a Lavotta János Kamarazene- kar.

Beregszász

A kamarazene- kar turnéja a „Lavotta János 200” jegyében Kárpátalján kettős feladattal folytatódott: Beregszászban a Kárpátaljai Magyar Kulturális Szövetség (KMKSz) meghívásaként, *Munkácson* pedig az idei Szent Márton Zenei Fesztivál résztvevőjeként vendégeskedett az együttes.

⁵ Kazinczy Ferenc: Erdélyi levelek. Szerk. Kováts Dániel. Eötvös József Kiadó, Bp., 2008. 86.o

Beregszász már az Árpád-kor előtt lakott település volt, a Rákóczi-szabadságharc bölcsője, napjainkban pedig a kárpátaljai magyarság kulturális központja. A hajdan volt vármegyeszékhely számos hírességet adott a magyar kultúrának, közöttük is elsősorban színművészeket, mint Fedák Sári, Beregszászi Olga, Vidnyánszky Attila. A határon való átjutást nagymértékben segítette a Beregszászi Magyar Konzulátus, munkatársai pedig szívélyes házigazdái voltak a kamarazenekar verbunkos-estjének a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskolán, az egykori Magyar Királyi Törvényház gyönyörűen felújított épület-együttesében.

A rendezvényt megtisztelte jelenlétével *Ungvárról dr. Brenzovics László*, a KMKSZ elnöke, *Beke Mihály András* beregszászi magyar első beosztott konzul, a fellépés megszervezésével megbízott *Molnár László*, *Fring Erzsébet*, a KMKSZ Beregszászi Alapszervezetének elnökségi tagja, valamint a Kodály Zoltán Művészeti Iskola tanárai, növendékei, élükön Bobály István igazgatóval. Az újbor és a libator fesztivál jegyében az Esztergom teremben megrendezett hangversenyen kedves és figyelmes köszöntők után a verbunkos kismestereinek darabjai, valamint Doppler Ferenc Magyar fantázia című zeneműve – ráadást provokáló – sikert aratott Beregszászban is.⁶

Dr. Brenzovics László elnök úr a konzulátusi fogadáson elmondott pohárköszöntőjében sok sikert kívánt a kamarazenekarnak a Magyar Örökség Díj mielőbbi elnyeréséhez, amelyre a Lavotta János Kamarazenekar a verbunkos zenét ápoló, népszerűsítő három évtizedes tevékenységével igazán rászolgált.

Munkács

A Szent Márton székesegyház a vár, a Rákóczi-kastély után Munkács harmadik legismertebb műemléke. Nagy Lajos királyunk édesanyja, a lengyel származású Erzsébet királyné 1376-ban megengedte, hogy Munkács hivatalos pecsétjének címere a templom védőszentjét, Tours püspökét,

⁶ A hangversenyéről a Kárpátalja online-kiadása közölt részletes tudósítást

a Savariában (Szombathely) született Szent Mártont ábrázolja. A Latorcparti város neves szülöttei közül kiemelkedik *Munkácsy (Lieb) Mihály*, valamint a két színészikon: *Csartos Gyula* és *Uray Tivadar*.

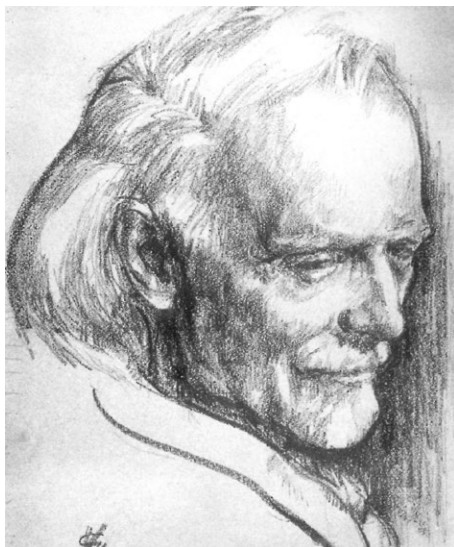
A munkácsi katolikusok körében nagy tiszteletnek örvendő Szent Mártonra az idén is három napos zenei fesztivállal emlékeztek. Franz Schubert G-dúr miséjében a zenekari kíséretet a Lavotta János Kamarazenekar látta el. Az együttes munkácsi fellépésével a város fiatalokból álló kórusának (művészeti vezető: *Járószláv Bilecsko*) szeptemberi, sátorraljáújhelyi vendégszereplését viszonzotta. Az oratorikus művet előadókat, a kórus tagjaiból előlépett szólólistákat, valamint a kamarazenekart az a *Korolenkó Ilona* vezényelte, aki hegedűsként két évtizede segíti a Lavotta János Kamarazenekar munkáját. A hangverseny sem múlt el verbunkos muzika nélkül, mert az együttes önálló műsorszámként – a vendéglátók kívánságára – Doppler Ferenc fuvolára és zenekarra írt Magyar fantázia című darabját *Dombóvári János Imre* közreműködésével szólaltatta meg.⁷

A székesegyház hallgatósága megérdemli, hogy őket a recenzens külön is méltassa. A zsúfolásig megtelt templom – akik nem fértek be a templom hajójába, kihangosítva, a falakat körül ölelő kertben hallgathatták a koncertet – lenyűgöző látványa, az előadáshoz méltó, a közreműködőket hosszasan, felállva ünneplő közönség tetszésnyilvánítása felejthetetlen élmény, emlék a muzsikusok számára is.

Dombóvári János

⁷ Az eseményről a Munkácsi Televízió helyszíni riportban számolt be

Budapesti Óvodapedagógusok *II. Kőrystalálkozója*

2019. október 25. VI. kerület, Benczúr Ház díszterme

Hazánkban nagy múltra tekint vissza az óvodai nevelés. Brunszvik Teréz 1828 június 1-jén nyitotta meg (az egész Monarchiában elsőként) az első „kisdédóvót” *Angyalkert* néven Budán az I. kerületi Mikó utcában.

A Fővárosi Óvoda is büszke múlttal rendelkezik 1911-ben alapította Bárczy István főpolgármester, a budapesti óvónők továbbképzése céljából. Azóta is folyamatosan működik, a Fővárosi Önkormányzat Óvodája először a VIII. kerületi Horváth Mihály téren, majd 1999 szeptemberétől a VI. kerületi Városligeti fasorban.

A XX. század meghatározó magyar zeneszerzője **Kodály Zoltán** neves zeneszerző, tudós, népzenekutató legfontosabb tevékenységei közé sorolta a zenei oktatás-nevelés területét. Kodály kiemelt fontosságúnak tartotta a legkisebekkel való foglalkozást. Elhivatott tanítványa **Forrai Katalin** tanulmányai befejeztével is kapcsolatban volt Kodály Tanár úrral tanácsait megfogadva, a gyakorlatban mutatta be és terjesztette országszerte azt a helyes utat, amin a kisgyermek zenei nevelésén haladni lehet, bizonyítva, hogy a zenei nevelés hatékonysága nem öncélú szándék, hanem hozzájárul a személyiség fejlesztés harmonikus kialakításához. Saját munkásságával mutatott példát, bemutató óráival, rádiós

műsorával egyre ismertebbé vált, elméleti és gyakorlati munkásságát országszerte, de távoli kontinenseken is elismerték, csodálták, követték.

Az Óvodapedagógusok I. Kórustalálkozóját 2017. október 27-én tartották, *Kodály Zoltán* jubileumi évfordulójának tiszteletére.

Két évvel később a II. Kórustalálkozón *Forrai Kati néni* és *Szőnyi Erzsébet* életműveiken keresztül ünnepték. Az ott közreműködő Kórusok:

Fővárosi Önkormányzat óvodája, karnagy: *Katonáné Malmos Edit* és *Vargha Viktor*. Felváltva ők a zongorakísérők.

Zuglói Napraforgó Óvoda, karnagy: *Tóthné Szőnyi Ágnes*

Észak Kelenföldi Óvoda, A kórust felkészítette, a műveket betanította: *Baldóci Katalin* és a karnagy: *Ney Andrea*

A Soroksári Pedagógus Kórus, karnagy: *Féth Istvánné*, darbukán közreműködött: *Fülöp Csilla*

XIII. kerületi Philomela Nőikar, karnagy: *Kardos Anna*

A Budapesti Kalevala Kórus, karnagy: *Katonáné Malmos Edit*, zongorán közreműködött: *Döbrössy János*

A műsor során méltató előadást tartott *Szőnyi Erzsébet* és *Forrai Katalin* munkásságáról, *Márkusné Natter-Nád Klára*.

A „Zsúri” értékelésében *Döbrössy János* szólt a kórusok igényes műsorválasztásáról és színvonalas előadásáról. Népdalcsokrok mellett felhangzottak, *Kodály*, *Bartók*, *Bárdos*, *Balázs Árpád*, *Daróci Bárdos Tamás*, *Szokolay*, és *Szőnyi Erzsébet* művek.

Az *Összkar* *Kodály*: *Nagyszalontai köszöntőjét* énekelte vezényelt: *Döbrössy János* karnagy.

Elismerés illeti a közreműködőket! A zene szeretetének szép megnyilvánulása, hogy sok munkájuk mellett időt szakítva kórusba tömörülnek és alkalmanként szerepelnek. Említésre méltó, hogy avatott zenei szakemberek is segítik a munkát. *Malmos Edit* gimnáziumi osztálytársa volt *Vikár Katalinnak*, így ismeretsége az ő édesanyjával *Forrai Katalinnal* is hosszú időkre nyúlik vissza. Zeneakadémiai tanulmányai idején *Szőnyi Erzsébet* tanítványa volt. Napjainkig szolfézs tanár és Zeneiskolai igazgató. Hosszú évek óta karnagya a Fővárosi Önkormányzat Óvodai Kórusának. – Az Észak Kelenföldi Óvoda Kórusának szakmai munkájában vállalt segítő szerepet egy „Anyuka” *Ney Andrea*, Középiszkolai Ének-zenetanár, Karvezető. Kívánjuk, hogy példamutató munkájuk követőkre találjanak.

Köszönet illeti *Kocsisné Pávlicz Ágota* kuratórium elnököt és *Vargháné Tóth Erzsébet* Óvoda vezetőt e szép ünnepség szervezéséért, létrehozásáért. További eredményes, és örömteli munkát kívánunk!

Márkusné Natter-Nád Klára

Rubato $\text{♩} = 72$ Somogy m.

1. Lē - mēnt a nap a ma - ga já - rá - sán,
Sár - ga ri - gó szól a Ti - sza part - ján.
Sár - ga - ri - gó mēg a fü - le - mi - le,
Szép a ró - zsám, hogy vál - jak mēg tő - le?

*Kedves olvasóinknak
meghitt Karácsonyi Ünnepeket,
jó egészségben töltendő,
eredményes, boldog, békességes
Új Esztendőt kívánunk!*

TÁJÉKOZTATÓ

A DEBRECENI EGYETEM ZENEMŰVÉSZETI KAR

SZOLFÉZS-ZENEELMÉLET, KARVEZETÉS TANSZÉKÉNEK KÉPZÉSEIRŐL

Tanszékünk 1974 óta képez szolfézs-és zeneelmélet-tanárokat, iskolai ének-zene tanárokat és karvezetőket a zeneoktatás különböző szintjeire, mely 1994-ben egyházzenesz, majd egyházzene-tanári képzéssel is gazdagodott.

A 2020/21. tanévben osztott (bolognai típusú) nappali képzésben alap- és mesterképzési szakirányokat (BA és MA), osztatlan tanárképzési szakpárokot (OT), valamint újabb tanári szakképzettséget adó képzéseket hirdetünk meg.

1. A 3 éves (BA) alapképzésünkben *zeneismeret, zeneelmélet, zenekar- és kórusvezetés*, valamint *egyházzene (karvezetés és orgona)* szakirány szerepel, melyekre középiskolai végzettség birtokában jelentkezhetnek fiatalok. Az alapképzésben megszerezhető oklevél tanításra, illetve magasabb szintű szakmai feladatok ellátására nem jogosít, így további tanulmányok folytatását igényli. A képzéstípusról átjelentkezési lehetőség van az osztatlan tanárképzés megfelelő szakjaira, illetve évfolyamára.

2. Az **osztatlan tanárképzés (OT)**2013-ban létrehozott szakjai közül **4+1 éves** képzésben egyszakos *egyházzene-tanári*, valamint kétszakos *ének-zene – zeneismeret-tanári* képzésekre jelentkezhetnek az érettségizettek. Ez a 4 éves képzés, mely 1 éves iskolai gyakorlattal egészül ki, egyházi iskolákban, valamint alapfokú művészeti iskolákban és közoktatási intézményekben történő tanári feladatok ellátására készíti fel a hallgatókat.

Szintén érettségi után felvételizhetnek a középiskolai és a zeneművészeti szakgimnáziumi tanításra, valamint művészi feladatok ellátására is képzettséget adó **5+1 éves** képzéseinkre: az *ének-zene művésztanár-kóruskarnagyművész-tanár*, az *ének-zene művésztanár – zeneelmélet-tanár*, valamint az *egyházzeneművész – ének-zene művésztanár* szakpárokra.

Azoknak a fiataloknak, akik tanári pályára készülnek, a 2. pontban bemutatott osztatlan tanárképzés szakpárjait ajánljuk. A jelentkezésnél több szakirányt, ill. képzési szintet (BA, OT 4+1, OT 5+1) is megjelölhetnek, a közös felvételi vizsgán szakmai felkészültségük és pályaalkalmasságuk alapján dönt a bizottság szakbesorolásukról.

3. Intézményünk művészképzései (MA) közül a 2 éves *kóruskarnagyművész* szak tartozik tanszékünkhöz, melyre a belépési feltételeknek megfelelő szakirányú BA oklevéllel rendelkező jelentkezőket várunk.

4. A már korábban azonos, illetve más szakon főiskolai oklevelet szerzett tanárok 2, ill. 4 féléves nappali vagy levelező képzésre jelentkezhetnek, így alapfokú iskolai *egyházzene-tanári*, ének-zene tanári, vagy *zeneismeret-tanári* oklevelet szerezhetnek.

Négy féléves, nappali képzésben nyílik lehetőség újabb, más szakos oklevél megszerzésére zeneművész-tanári képzésben középiskolai *egyházzeneművész-tanár (egyházzene-kóruskarnagy vagy egyházzene-organaművész)*, ének-zene művésztanár, kóruskarnagyművész-tanár és *zeneelmélet-tanár* szakokon.

Részletes felvételi információkat intézményünk honlapjáról, valamint a hamarosan megjelenő *Felvételi tájékoztató*ból nyerhetnek (<https://www.felvi.hu/felveteli>).

Debrecen, 2019. október 20.

Dr. S. Szabó Márta
tanszékvezető egyetemi docens
e-mail: musictheory@music.unideb.hu